

TANDORI DEZSŐ

Szent Lajos lánchídja

REGÉNY

BUDAPEST

Z-füzetek/6

**A sorozatot szerkeszti
SIMOR ANDRÁS**

**Fedélterv és tipográfia
JORDÁN GUSZTÁV**

© Tandori Dezső, 1991

Letölthető:

A lépcsőfokok szegélye kék. A nagy hangár-tér, a tribün alatti, szinte kong. Lent, a pénztárak előtt a fejmagas-fölött előreszökkenő monitoroknál kisebb csoportok álldogálnak, fel is hallatszik hozzám valami, de az igazi lárma: az most odakint van. Tudom: befordultak ...!

Miért nem vagyok kint?!

Harmadik napom ez itt...

Máris...?!

– Texas! Texas...! – Ilyesmit hallok. Szorítom fekete táskám. Meghúszom a bort. Megmarkolom kócmackóm, Kazinczka fejét. Odakint már rég fölálltak, az üléseken is állnak, ordítanak. Nézem a kis ezüstös fogadócédulát. Csak nyerőre játszom. Ez... elhíhetetlen, ez volna az ötödik nyert futamom. Texas. És még valaki van itt, nem érdekes. De már csapódik a lengőajtó, rohannak le a lépcsőn az elsők, a legsietősebbek. Hova?! Egyiküket elkapom. Igen, Texas...!

Megvan Texas! Hát nem, nem, ez nem ...!

Aztán kiderül, nincs meg. Hallom. Már más szavakat hallok. A pontos hallás próbája; éspedig kínpróba. Lehet *tudni*, ahogy a világon mindent lehetett... hogy nincs meg, másoknak van meg, más van. De ... mi ez? Ez a név?! Amit hallok?

Ez az én cetlimen a másik szám! Soyeuse du Bois! Hallom: lehajrázta! Soyeuse du Bois?! Rohanok ki, szemközt a tömeggel, furakszom. Ott állok. „Ok” lassan kocognak vissza a túlsó kanyar felől. Már pokrócok röppennek, a színek lelassulnak. A pálya fényes-fekete, mögötte minden zöld. Messze a nagy fák, nagy fák.

Pergetik újra, pergetik majd sokadszor is a futamot. Látom, mi az az azonos idő. Dadogok. Az ... az... az ... és üvöltök valamit. Félreütök itt, y 1 m ö ... ilyesmit üvöltök. Látom, Soyeuse du Bois belül, középen jön. És elkapja. Az idő mindkettejüknek 3'26"8 ...

Gyűröm a Paris-Túri lepedőnyi újságlapjait. A vincennes-i pálya programkutyanyelvét. A futam újra pereg a roppant, mozivásznon-méretű, színes, raszterpontos képernyőn a pálya közepén. Mely egyben az eredménytábla. Milyen jól fog fizetni Soyeuse du Bois! Ezt még nem is sejtem. Persze, nem „nagy” különbség; csak 10 *franc*-os alapon játszom. Mégis, tízannyit dob, mint Texas. De most nem ez az érdekes. Valami rendben van velem. Valami végre, miközben semmi sincs, másutt semmi sincs.

Történeteim, történeteim – unalomig majd. Hogy a lépcső. Hogy már ki se mentem a futamhoz. Miért? Ülök ott, két könyököm a két térdemen, se látok, se hallok, történjék meg minden úgy szó szerint „kívülem”. Mint a Szép Ernő-féle Montmartre-versben, ahol de messze az élet, de messze az élet?! Vagy épp ellenkezőleg? Én ebben itt már így benne vagyok? Már minden csak változat? Történetek, történetek.

Az „üzemidegenség”! Hogy itt viszont, Vincennes-ben, már üzemelek. Üzemelek a patakparton, szétteregetve a lepedőnyi lapokat, tanulmányozva ötféle rovatot, kiszűrve pillanatnyi formát, várható matematikai esélyt, mely áll a hajtóból, a ló utóbbi eredményeiből ... nem folytatom. Jöttem Döblingen át. Bécs. Történetek. Nem is emlékszem, hányszor és kinek meséltem el őket. Most, hogy ezt a dolgot itt átírom, tényleg azt se tudom, előjött-e „már a későbbiekben” Döbling. Előbb a D jelzésű

villamossal zötyörgünk el a Klinika alatt. Hát ez lesz az. Ahol ő. Ő. Y l m ö ... nyekkenek, ahogy a pénztárhoz megyek. 380-at kapok 10-re. Meg vagyok mentve. Biztos írom később itt: hogy ez is ritka! Hogy akkor nyersz, amikor tényleg kell is az a pénz. Forróság, Bécs, pár hónapja. Fel Grinzingbe. És onnét Döblingbe, le. S az a tábla: „Üzemidegeneknek belépni tilos.” És történetem. Hogy akkor megnézem, milyen utca is ez. Paradisgasse. Üzemidegen a Paradicsomban.

A vincennes-i pályához Enghienen keresztül vezetett az út. Ha valami rólam szól itt, hát ez: hogy majd elmondom – már elmondtam, biztos – később a könyvben: Tatiana Viennoise-zal, ez egy ló, nekem mintha Becs üzent volna, az ottani ügetőpálya, Krieau. Igaz, Enghienben ügető és galopp is van. Én az első futam előtt, még látni fogjuk, otthagytam Enghient. Ez is egy ilyen történetem. Mindent elmondok „ezerszer”. S Tatiana Viennoise ott harmadiknak jött be. Ezt már a vincennes-i erdőben olvasom, a patak mellett. Kész kirándulás Vincennes. Eleinte 3 óra oda, 3 vissza, később már jó útjaim alakulnak, igaz, a maradék időt elüldögélem az erdőben. Meghúzom a bort, mutatom Kazinczkának a patakot, előveszem madaram fényképét, mutatom Szpérónak a fákat. A lóverseny, az Alagút, a Lánchíd. Döbling. Ez hogy jön össze?! Az Alagútnál lakom, Szpérót a Lánchídnál leltem; történeteim: mikor Szpérót eltemettük a Tabánban, a Lánchídon mentem át. Ezt majd olvasni lehet itt. Ez vagyok én. Ezért volt, hogy Vincennes akkor hát...?! Hogy az csak és csak úgy volt, ahogy nekem a, javítom, valami végre kell? Hagyjuk meg a félreütéseket, írom majd később, hagyjuk, történjen velünk, ahogy történik. Akkor jöhet néha Vincennes, jöhet Tatiana Viennoise, Vlakowa, Ariane du Semilly, Ursel, Soyeuse du Bois... öt futamnyerés. Aztán vége, vége. Aánchíd, Alagút, javítom, Lánchíd. Amúgy ez így folytatódott, eredeti változatában: „...medvém, Kazinczka fejét; s most mindjárt itthagytam erős váram, a lépcsőt, megyek és fölveszem a pénzem, és megteszem egy részén a nagyanyám nevét viselő lovat. Vainqueur Kér Anna. De most még itt ülök, két könyököm a térdemen, két kezem közt a fejem, nem látok, nem is hallok.” Már a saját, javítom, saját történeteimet is keverem; összevevőszázok.

De ez oly nyugodt, ez Valaki – itt a könyve az írógépem mellett, és Szpéróék, a Halottak tolláiból sok és sok bele van ragasztva, ebbe a köbyv, jav., ylmő, jav., ü, jav., y l m ö ...!!, könyvbe: „... A két könyököm a hídon, fejem lehajlott, nézem a vizet. Egyszer csak a víz megáll, és a híd megy velem előre. Megy a híd, gyorsan ...” Javítok, Szép Ernőnél itt a *híd* és *agyorsan* közt nincs vessző. Magánügy. „... megy a híd gyorsan, egyenletesen úszik a víz felett, és köpillérei erősen nyomulnak a makacs hullámok közé, szagatják őket, és vízfoszlányaikat jobbra-balra szórják ...” Remélem, megtalálom fiatalkorom, ilyesmit olvasok még.

Ez mind most van már. Hol van Vincennes? Rég lementem a kasszához, rég megvolt az a futam „Anná”-val; remélem, megtalálom fiatalkorom emlékezetey, javítok, emlékezetét. Remélem, könnyen meglelem fiatalkorom kedves olvasmányát: *Szent Lajos király hídja*, ez a címe. Még egy tollat is bele fogok ragasztani. Ők most vedlenek. Akik élnek még, ezek az „ők”.

Kutyánk, ahogy az 1987-ben rendbe hozott Lánchíd „ünnepén” hozzánk került. Átmentem, ittam két pohárral, ebben a hangulatban vettem át valakitől a csavargó ebet. Akkor már legyen itt! Ki üzent vele? Üzenésre játszottam Vincennes-ben. Tatiana Viennoise-zal Krieau üzent nekem. S Ariane du Semilly – az eredményein kívül! mert ez munka volt, az erdőben is, a lépcső magányán is: munka, munka, munka! – azzal, hogy „ez egy majdnem magyar szó, a semilly ...” Magyarázom a kasszánál, ahogy

veszem fel a 10-re 285-öt, ez egy majdnem magyar szó. De aztán aznap más *semmi ily* nem ígér örvendeztetni tovább, a harmadik harmad előtt haza is megyek. Át Vincennes erdején. Föl a Daumesnil úton. Benézek egy kocsmába, *brasserie*. Algériai barátaim lesznek ők. A Chirsitan, a Ruggi, a nem tudom, ki is. Ez a Le Royal. Elhozok egy névkártyát. Történet: itt lesz, hogy utolsó nap, ahogy a *shopi* boltból megyek át az úton, a tulajdonos is jön. Hóna alatt kenyérgöteg. Egymásra ismerünk. Pakolja át a kenyereket, történetem, potyognának, kapdossuk... a vendége vagyok, tessék, kézrázás, este újra benézek – mesélem Soyeuse dej, javítok, du Boist, Urselt... a vendégük vagyok, mindenki boldog. A hullámok összezárulnak, a dolgok új folyama kezdődik, magam megyek tovább a Daumesnil úton, Montmartre-töve szállodámba, haza, utolsó napomon.

Munka, munka, munka. Talán ezért ültem egyedül a lépcsőn. Ezért is volt, hogy ki se mentem arr a, jav., arra a futamra. Az volt velem Vincennes-ben már, amit mindig is megszokhattam. A munka elmagányosít.

Egyszer, hazamenet – ez is: történeteim! – láttam az ő kocsijaikat. Ahogy a szalma ott hever a padlójukon. Ez az Ő lelkük tere, írom egy cikkbe, hozzájuk jöttem ki, Hozzájuk, vagyis ehhez. Por, lócitrom. Egy forró pont, kettő, egymás mellett. Két egymásba omló lócitromban megpillantottam a végtelenséget. Ez is egy történet. Ráadásul, teszem hozzá fontoskodva, Szpéróék őseledele volt ez; s nyilván maradt!

Kimerevülnek ezek a képek. Baktat egy ló, az istállók között, rajta sötétzöld pokróc. A kocsikon felirat: „Attention Cheveaux.” A kocsik alján szalma. Ez az ő világterük. Szpéró, Éliás, a többiek, nálunk: ahogy kezünkben fireg-forogtak, ahogy száraz füvekkel érkeztek, ahogy elkezdtek fészket rakni összefont karunkon, a tenyerünkben. Ahogy az úti könyveimen Éliás füvei voltak éveken át! Ahogy Szpéró miatt tizenegy évig nem utaztam. Legendák.

Legenda Ursel is. Majd elmondom. Vagy nem is tudom. Ez az utolsó nap. Az első futam mindig nagyon fontos. De most mi legyen? Itt ez az Un et Un. Minden arra mutat, hogy az első futam nem hoz favoritgyőzelmet. Akkor meg Un et Un. De Ursel?! Ursel olyan medvés név. Urs. Ezt is hányszor el fogom még mondani, le fogom írni. Szűkül, minden lehetőség szűkül, azért írni mégis lehet, ide-oda, írom majd, y l m ö ... Ursel, ezek „Ü”-k, ilyen Y-ük, Urselhez húnek kéne lennem. Mi legyen? Volt előző nap a Vodka on Ice. Megtegyem? Ne őt tegyem: akkor kit? Egy órán át nyűttem az agyam. Megérkeztem a hangárszerű térbe, nézem a monitort: Vodka on Ice az egyetlen, aki nem indul. Cikkemben írom: „Most akkor megkönnyebbültem?!” Ursel ... meg kell tenni Urselt. De ha ezt így továbbgondolom, D’Artagnan miatt – történeteim! – meg kéne az Aubade de Béarnt is, aki majdnem az Ariane du Semillyt kapta el ... itt meg kellett volna az Übü király miatt tenni az Ubu de Pint... akinek támadását Ursel – mert Ursel nyert! – alig bírta visszaverni az utolsó, javítom, az utolsó métereken. A makk! Mely elébem pottyant. Un et Un. Még egy makk, és akkor Un et Unt teszem meg. Keresek egy makkot. Megteszem Un et Unt... de szerencsére az utolsó pillanatban hú vagyok Kazinczkáékhoz, Dömiékhez, és megteszem Urselt is... Igyekszem szervesen ... Életét összekeverte az irodalommal, irodalmát az étellel, olvastam Kazincziról kosz, javítom, Kosztolányinál. Vagy Kazinczy? Nyilván! Műveltséghiányok! Ezek „ellenében” is játszik aztán az ember. Akarja látni: „összejönnek vele a dolgok”; rá tud érezni valami „igazságra”... ami legalább valós. Ekképpen ülök a lépcsőn, olykor a futamnak is háttal már. A végeredményt várom, a véget. Mely után minden folytatódik, azért még.

Hú, ki ne hagyjam, hogy „Kafka”. Hogy nagyon is megszívleltem Kafkát. Ezt, amit egyszer Sálingeméi kellett fordítanom tőle: hogy a félreütés, a betűhiba révén mutatja a szöveg, „hogy te egy nagyon, nagyon rossz íróvá,” javítom, „író vagy”. Aztán, Kafka szintén: „Mindig az író a hibás...” De ez nem is jön ide. Mégis! Ahogy levelez, levelez ez a valaki, ott a Montmartre-töve szállóban ül, levelez, és írja ezeket a dolgait, hogy az avenue Daumesnil... a kenyerek, a sörvendéglés... a patak a vincennes-i erdőn, melynek a színe nem folyik, csak a mélye, és ez kis zúgókon látszik, az alacsony hidak alatt a víz áll, áll, békalencsés- zöld, mélyebb fatörzs-javítom, fatörzsárny-barna, és kutyákkal sietnek ott, baktatnak ott, kocogok jönnek, és hogy a piros címbetűs Paris-Turfot hajtogatom, gyűrögetem, így dolgozom, dolgozom, és az utolsó pillanatban, akkor már a pályaeépület mögötti kis tó partjáról felállva, bemegyek a hangárszerű térbe, az Információtól elveszem a kutyanyelv-alakú papírt, a programot, még egyszer letelepszem a lépcsőre, aztán teszek. A városon át, Párizson át megvannak már a sörözőim, a sültkrumplizóim. Ez mind szertartás része. Ahogy a történetezés is. De az miféléé? Ide szünetet iktatok.

Cherif, aha, így hívják a főnököt. Aki a kenyerekkel. Ha újra Bécsben járok, írok neki, az egész társaságnak. Egy krieau-i fogadóctelimet mellékelem.

Villebon a nagy favorit, ahol „a nagyanyám fut”. Az Anna Most akkor mi...?! Teljesen lapos pénztárcával érkeztem erre az utolsó versenynapomra. Egyébként: hogy rögtön négy legyen, négy versenynap egymás után! Enghien bezárt, Vincennes újra nyitott, és négy versenynappal! Most Soyeuse du Bois rendbe hozott, hát kezdhetek valamit az ötödik futamban. Kevés ló fut, valami kilenc. Hm. Este elmesélem, hazatérőben, Chr, jav., Cheriféknek mesélem, hogy Vehemence-t azért nem tettem meg, mert a feleségem „vehemens”-nek nevezett. Mennyi szempont! Na, most itt ez az ötödik futam, mi legyen a nagyanyám-nevű lóval?!

A cikkem: „Vincennes via Vienna ...” Na, ja! De azért: „Első este, hogy a szokásos késésű párizsi géppel megérkezvén, Montmartre-töve ...” Ugye?! „... töve kis szállodaszobámból a Grand Boulevard ismerős sarkára leszédelegtem, öröm fogadott. A kiosk előtt, kirakva, nagy piros betűkkel: Paris-Turf.”

Volt itt egy kifejezés, meghagyom: „elégge ostoba és szomorú mindez így, ahogy mondom”? A kikönyöklés: Pilinszkynél: „a szeles csillagokra”. Ilyen ott, hónom alatt a Paris-Turf példánnyal, nincs. Rohanok vissza a szállodámba, hogy a feleségem telefonja elérjen. Aztán jöhet Enghien tanulmányozása. Krieau után, a Traber Zeitungra, teljesen idegen az egész szisztéma.

Most viszont Krieau lesz idegen.

Honnan hová még a hídon, kérdezné a pataknál úgy Kazinczka helyében Dömi. De hát ő „egy túl nagy személyiség”, míg Kazincz... hát elégge ostobán és szomorúan hangzik ez?

Te mindig olyan nagyon jól megvagy, mondja feleségem.

„Emily, te kis Slemily.” Kellett egyszer valami ilyet fordítanom. Kellett 1500 ívet fordítanom. „Sivár, mint a Lac Daumesnil partaj. M, javítom, partja.” Még rnn, javítom, ennyit se mond Kazincz. Nagyokat néz, csak néz. De ő az egyetlen ily méretű medvém, aki elegendőképp masszív, hogy az oldaltáskámban hurcoljam stb. A szemére kell csak vigyázni, a helyén maradjon. Rengeteg a viszontagsága, mondja Dömi.

Visszafogad a régi rend, kikönyöklök a szeles... Igen, Aliz azonnal a kezembe hasal, forgolódik, itthon már, elengedni se akar. De azért még este végigcsinálja a hisztijét. Záporozik a kalitkában. Min ó, javítom, mint a lódobaj, a patazaj, ahogy a kanyarból a célegyenesbe fordulnak. Igen, de hozzájuk azért, javítom, azért csak semmi közöm. A gépem, megint. Kezd letapadni. Visszafogad a régi rend.

Aliz, írom majd később, sánta. Minden Aliz nevű lovat, Lizát és hasonlót, megteszek. Például Ariann, javítom, Ariane du Se- milly futamában ez volt az erkölcsi szempont: egy Alice nevű ló is futott; és őt is meg kellett tenni; holott esélytelen volt. De meg kellett. Urselt azért kellett, mert volt esély; volt becsületszempont is, de esély is. Amit az egészről nem bírok elmondani, aminek a kifejezése, érzem, nem sikerül: mi az az evidencia-tudás, vagy evidencia-remény, hogy valami csak és csak úgy lehet „majd”? Van ilyen egyáltalán? Vagy csak ennyi: tipp ... latolgatás... esélykeresés... Van evidenciája egyetlen történetnek is? Vagy csak megválasztok egy „rálátást”, „ráhajtást”, ahogy a jó divatszó mondja, qhogyan (sic! legyen ...!) aztán ... és ahonnét aztán...? Non est volentis... javítom, ahogyan. És ha: non konvencler neque intelligencler, séd evidencler...? És ha?! Vagy: az „Evidcnzler” az, aki-ami a „jobb” e- világ-minden-világok-legjobbika túlszépítését helyre húzza, vissza, s a „bal” ellenkezését pihenőhöz juttatja? De hát akar-e helyre visszahúzódni, pihenőhöz jutni bárki ilyképp?!

Nincs „nagyobb összefüggés”? Eléggé szomorúan és ostobán hangzik ez is? Megyek a vincennes-i erdő felé. Ezt hajtogatom: *Alimentaire General Yong-Yong*. Ez feltétlenül van.

Ami hitelesíthető: csak a magad dolga. Például Vincennes – ami viszont már figyelmet érdemel –: hogy miért kell hozzá „szervesítés”? Ez az, itt az evidencia. Hogy valami módon önmagában szerves – a dolog –, és van egy „rálátó”, aki összefüggő rendbe helyezi. Mármost az én összefüggő rendem itt: a gyalogszer oda-vissza, pályahaza táv; s tovább: rekord-gyaloglások. Például: République – Nation – vissza a Diderto, javítom, Diderot-n, kicsit, ez egy óra. Akkor a Bastille tere, alig egy és negyed óra. Hogyan függ össze ez a „vincennes-i szereplésemmel”? Sehogy? Miért hiszem akkor ott olyan elemi erővel? Miért jó a repülőn nézegetni már, hazafelé-úton, a Paris-Turföt?

Milyen jó, hogy nekem mindezzel már semmi dolgom. Hogy Vimitrinek van-e Va Janus ellen esélye? Vagy itt van Vitedor, Vannajipai, Vizac... Sőt, ott a Criterium Continental, ahol egymillió *franc* az ösztét a lovaknak, és csak 250 000 *franc* összjutalomnál nagyobb összegek birtokosai indulhatnak? És akkor én, ez is mondható, a 10-10 *franc*-jaimmal. Tényleg az evidencia az, ahol minden összebékül? Összebékül-e? Vagy a versenyeket arra „használok”, hogy jeltelenül létrehozam, ha csak egy délutánra, négy napra is, a magam „tőlük-mindfüggetlen” rendszerét? Minek akarok viszont patakpartokon esélylatolgatással szenvedni, agyégésig? És mégis: Ugh, Ubrio ... Ukir de Jemma? Ki viszi el ezt a Criteriumot? De nagyot nyert Ukir de Jemma a minap! Viszont itt Ultra Dúcai az esélyes. A Viel család lova. Olvasom a repülőn, hogy az „öreg”, az nyilván Alb. Viel. Az övé például Victoire Classique. Trénere J.-P. Viel, hajtója J.-P. Viel. Paul Viel lova Ultra Dúcai, ő edzi, ő megy vele. De jó neki! Nem kell külön rendszereket kialakítania egy tribün-alja hangárban. Aztán Mme. Viel. De még egy sor Viel-ügy, Viel-ló.

De hát az Öböl körül ügyködő politikusokért rajongjak? Akkor nem jobb, ha pár napig ennyit legalább tudok „a Viel családról”? Ezt itthon mondom a feleségemnek. Eszembe jut Ottlik mondása a politikusokról, a teljesebb és a kevésbé teljes értékű evidenciákról. Sejthető, mennyire teljes értékű evidenciát tulajdonít a „homo politicusnak” ő. De akkor: tovább. Beszéljük itthon, már ezt: hogy-a-világ-nem-bírmeglenni-a-béke-állagban, és a bomlás sem lehet béke-körítette. Ez nagybaj, javítom, nagy baj! Eléggé szomorú és ostoba?! Trianonok. Lidicék, Oradourok. Mindenfélék. Jalták. Vagy Pearl Harbour ... nem is tudom, hát nem is tudom. Itt már a rébi, javítom, régi nyomtávján halad a regény. „Egy adag lócitrom”, másolom, „vonzóbb volt a forró nyári porban, a Hippodrom felé haladtomban, mint az-Öböl-körül-az-egész”. Ráadásul nekem ott volt még iskolás koromban „az öböl”. Valami védettséggel. A péntek délután, például. Fordítani tudtam olyankor, képzeletben, a láthatár vonalán, s a fák és az ég, együtt, vízpartot adtak. S akkor az igazi tavak és öblök képe Vincennes-ben! Micsoda gazdagság, hogy „ráadásul” még az én versenyemre is igyekezhetem, közben!

Még egy szépséges név, Enghienbeől, javítom, Enghienből: Tulipe de la Rive! Ha evidencia kell. És akkor hol vagyok még attól, hogy közel, igazán közel jutottam volna egy lóhoz! Hogy ... de hát legalább tőlük hadd tartsam az adott távolságot, ha az emberektől akár már nem is.

„Ukir” már nem is.

Így fejeztem be a cikkemet. Na, persze. Öblök, világháború, olajár. Kisebb és teljesebb emberi evidencia. Szavak, szavak?! Ami valós: a futam, a te futamod, a futamom?! De hát, de hát...

A patak partján sem ülhetek egyre, a Daumesnil utat sem járhatom örökké, nem fordíthatok folyton, és Öböl- és Más-féle események vonják kétségbe már a munkajogomat is. Hogy lesznek-e könyvek egyáltalán Magyarországon, ilyen és másmilyen „öblök” forgatagai sodorják el... kellően ostoba és szomorú? Több száz év lelohasztó és nyűvő munkájának lehetőségét... eddigiek eredményét viszik, viszik. Egy leszakadó hídon gondolkodom még Ut de Vrie, Vanito, Vin Blanc és Vanetti esélyeiről. Majd a Déli pályaudvarnál megveszem a Le Monde vagy a Figaro megfelelő számát. Nyertek-e Vielék. Ahogy Szpéró halála után az angol labdarúgóligát néztem egykor így. Mert Szpéró volt az, aki miatt...

Stb.

Keresni fogom a „Vincennes, augusztus 25.” eredményeit. Daumenil út, sültkrumplizók ... brasserie-k és ált. élelmiszer- boltok ... a hangár alpárisága ... a fekete pálya és a zöld fű elemi ereje... a nagyság, amit a raszteres eredménytábla közvetít ... Talán Ottlik ezért járt atlétikára ... a felesége, Ottlik Gyöngyi lóversenypályákra... nekem eszembe se jutott volna, hogy vele tartsak... s most lassan ... nem a magyarországra – lóversenyre járok, Krieau-ban és Vincennes-ben voltam egyelőre; és ez mind mi? Ez, én nem tudom, mi, ez olyasmi, hogy – Szép Ernő – „Az életet barátom szétszórja itt az élet, / Én nem tudom mit éltem s mi az, hogy én itt voltam... / Fáradt vagyok, nincs kedvem s magamról nem beszélek.” És afféle olcsó módon nem futhat le senki, hogy azt mondja: mely sort hagytál ki, barátom? Melyik sort hagytad ki? Fiát ezt: „Már minden igazságnak, mely itt jár, udvaroltam.” Nem érdekes ez! Amikor Soyeuse du Bois-n azt a 380 franc-ot nyertem – na, Istenem! nyernek mások, igaz, kevesek, 27894 és 17453 franc-okat! –, a nagyanyám nevével lévő futamot, a Kér Anná-sat megtettem majdnem tutira, és „nyertem”, ez egy kierőltetett nyereség volt, a két ilyennek egyike, de Annára még plusz ötvenet raktam,

sajnos. Vanneau jött be. És egy kövegk, javítom, következőnél, két ló híján mindenkit megtettem. És nyert Volero, te jó ég, őt nem tettem meg, és 280-at adott tízre. Pedig a Tévé Maci Valérja alapján Volerót nem hagyhattam volna ki. Erre bedühödtem, s a legutolsó futamban végigraktam 17 lovat. Maradt a nyereményemből így is 180 franc. Nae, javítom e nyerítést, nyert Tanio, irtó keveset hozott, 50-et. Akkor is, másnap volt reptéri útra pénzem, sörre, sült krumplira, és egy ötvenes meg egy húszas itt van díszlobogónak, és a feleségemnek vettem két adag metrójegyet, majd ha ő megy, legyen. Hát méricskélés: az semmi. Amit meg korábban mondtam: nem dőlök be „Hawas”-nak és „Viel”-nek, erről szó sincs, de azért bocsánat! Ez a ló dolog ... nem, ekkora ostoba szomorúságot nem mondok, hogy „jó dolog”... de ez a ló dolog azért... Nem, hát lehetnek hibái TD-nek, vannak, Alb. V.-nek, vannak nyilván, s csak Kazinczának és Szpérónak és Aliznak és Valérnak nincs hibája, és Szép Ernőnek nincs már hibája, de hogy mindeközben a jövőendő rák, az elszegényedés, az „öblök” világában kell élni, ez ...

De hát már az is, y l m ö ... dadogok, hogy jön mindez össze? Hogyan hullt szét, mikor olyan szépen együtt volt? De hát már az is, ahogy 36 fokban, déli napon a csomagjaimmal a buszhoz gyalogolhatok a Montmartre-en, cipekedhetem le a nem mozgó lépcsőkön az R. E. R.-hez, állhatok lucsokká verítékeződve ott a peronon ... és visszagondolhatok a patakpartra, arra a Texas- jelenetre... ó, igen, Texast nézzük csak hamar. Ez mulatságos volt.

Közben még a költőt, akit idézni kezdtem. Azt mondja: „Én képelem még mindig, sejtem, gyanítom, várom!...” Javítom: „... várom / Hogy a do”, javítom, „a boldogság fog majd egy reggel rám köszönni / S elment időm kezd majd, mint tavasz jön, vissza jönni / És minden szépre fordul s azt hajtom: álom, álom.” Krieau, sose lesz semmi szebb e dologban, mint Krieau. Ezt hittem. Első szabad délutánomon – minden délutánom szabad volt! – kirohantam Enghienbe, s ott voltak akkor versenyek. Esős idő volt, kicsit beborongó. De az első futamot se vártam meg. Hazavonatkoztam, javítás, hazavonatoztam Párizsba. S akkor, valy, javítom, valahol a Juin téren, láttam az újságosnál, kihalt, napos-hűvös szombat délbén a Paris-Turf címloldalán, hogy hétfő 13 h 45: Vincennes. És kimentem.

Csütörtökig voltak a versenyek. Enghien vasárnap zárt, Vincennes hétfőn nyitott, valahogy így. Én pénteken repültem haza.

„De már a hídon voltam, míg ezen spekuláltam, / A ligeti tó hídján, s ott félig elfáradva / A korlátnak borúltam, az éji b”, javítom, „vizet nézni.” Nagy könnyelműség volna ma, kedves Szép Ernő. Beh fölös figyelmeztetés, igaz. Át-átmentem a patak egy-hídján. Voltak csavargók ott, padokon, egy-egy dilinyós- féle állt a víz közép-kövein. Lehajolva. Mit művelt tíz percen át így? De ha fentebbről nézi valaki a vincennes-i pályát: mit lát? Mit művelünk mi ott, mit műveltünk, pár ezren?

Azért az az üldögélés a pálya melletti tavacska partján, betonlapokon, amikor még Un et Un volt evidens, az eredmények alapján – várható volt tőle valami jó! végre! és Urselt mindig verte! –, és elfogadtam, hogy Urselt is meg kell tennem, elfogadtam ezt a belső „hangomat”, nem siettem el, nem rohantam túl azon, ami oly természetes... ahogy oly gyakran cselekszünk!... épp azon száguldunk át és keresztül, ami a legevidensebb lenne... az, ahogy ott ültem, az az üldögélés... olyan volt, olyan is, mint a gyerekkori tavak partja, később mindenféle vizek, az olyan volt. De már sürgetett az idő, nem az volt tehát, amit a költő írt, hogy:

„Fölemelkedtem, mert nem akartam gondolkozni” – mármint a híd karfájára hajolva, nem! Fölemelkedtem, mert meg kellett vennem a belépőmet, dönteni kellett egy pénztárnál, mi legyen, el kellett nyökögnöm ... Un et Un ... és Ursel!,

visszaszaladtam, legyen akkor még Ursel is... ez miért nem volt evidens nekem? Kazinczka, aztán itthon regnáló Főmedvének, Dömötör maradandóságai miatt? Egy ily holmi futamodó dologban, mint egy futam Vincennes pályáján ... miért nem volt evidens, hogy egy medvés nevű lovat meg kell és kell tennem?

Mik működnek bennünk?

„Mekkora” megvetéssel, nehezteléssel, lenézéssel tekinthetünk bárki olyanra, akire megvetéssel, nehezteléssel, lenézéssel tekintünk? Megalapozott-e a túl nagy világ-értetlenségünk? Lázongásunk? Amikor mi magunk így el tudnánk hanyagolni egy Ursel nevű lovat... mármint általa magunkat... s a többi!?

Egy szál győzelemre, blank zígre Ursel tízre száznegyven fölött hozott. Kint ültem a tribünön. Aztán felpattantam. Álltunk, sokan ordítottak. Néma maradtam. Csak mikor Ursel visszaverte Ubu de Pin támadását – hej, de gondolkoztam a patak partján Ubun, Übü kitá, javítom, király, etc.! –, akkor ü-y-l-m-ö-völtöt-tem. Szomszédaim döbbenetn nézték: ennek a pofának megvan az Ursel? Megvolt. Még két futamnál kint voltam a tribünön. Olyan különös érzés fogott el a negyedik előtt: hogy Texas és Soyeuse du Bois ... ez a futam volt az ... hogy egyáltalán nem vágytam látni kint a valóságot. Egy darabig néztem a kis csoportok egyikének tagjaként – ostoba? szomorú? – az egyik monitort, de az esélymutató monitorra nem is pillantottam ... majd felmentem a kék szegélyű lépcsőkön, leültem, volt ez és az, s akkor könyökölve a térdemre dőltem. Csak hallottam, hogy „Texas... Texas...” ezt hallottam lassan csak. Persze, az ilyesmi nem jelent még semmit. Majd mesélek efféle gondolatokról: mikre jutottam a való alakulások alapján. No, de hát itt is: az erdő selymessége jött be, Soyeuse du Bois, ha jól néztem meg a nagy, elemi szótárban. Biztos nem valami spéci ügy. Csak ez.

Üzenetes volt ez is: hiszen az erdőben ültem. Csak a Texast a bennem lévő „vadság”, meredekség miatt tettem. Ha már a Vehemence kimaradt. A Star de Bellouet-t meg azért nem is tettem volna, emr, javítom, mert nem vagyok sztár. Marhaság volt, hogy így gondolkodtam? Nem nagy veszteség. Mondtam már, a Star de Bellouet-osztás tízre tizennyolc volt. Legföljebb az lett volna szép, hogy az ötödik futam Vanneau-jával és Vehemence-szal, ha megtettem volna, öt futamból öt meglett volna! Phuh! Nem lett meg.

Minek?!

Nem lehet „mindent se akarni”! A repülőtéren, a gépen – még zaklatottan, zihálva belül a cipeléstől, s mégis –: azt érezhettem: még egy másik világban mozgok, egy valós világban, mely minden valós világok képtelen és eleve-rendszer mivoltára mutat rá, oly szépen, a Paris-Turf eredménylistái szerint, a tippek szerint, de ezeket a tippeket már nem fogom Vincennes, „Daumesnil-patakja” mentén latolgatni, már tisztára csak ajándékba adhatom a regény olvasójának azt a szépséget, amit e nevek sugallanak: az eredmények szerinti oszlop és a pillanatnyi forma szerinti oszlop következik itt, találomra kiragadva egy futamból – s e dolgokat néztem, aztán csak fontoskodva forgattam velük a lapot, a váróban, a gépen –:

Ulf de Chenu
Ut de Vrie
Urfa du Vivier
Unway
Une Cantate
Union Normandy

Unway
Urfa du Vivier
Urgelo de Taloney
Ulewis
Unamoura
Ulf de Chenu

Udino de Corlay
Urgelo de Taloney
Ulla du Vivier
Ulewis
Una Lisa
Unamoura
Ufloa des Brouets

Union Normandy
Ufloa des Brouets
Ut de Vrie
Ulla du Vivier
Una Lisa

És a második oszlop azért kurtább, mert Une Cantate és Udino de Corlay: „n’ont pás couru récemment”. Ezt nem értem pontosan, ám friss eredményfélét jelenthet, mondjuk.

Szép Ernő írja:

„Milyen jó nékem lefeküdni,
Eldúrni magamat az ágyban,
A párnák halmait ölelni,
Míg a szender havaz be lágyan.”

Hányszor mondtam ezt már, kocsmákban, este, délben, nappal! De a ?e, javítom, a Le Royalban nem menne! Vagy Una Lisának se mondhatnám. Sőt, Alizomnak se. Una Lisa esélytelen, ám meg kéne tenni őt is, mellesleg, Aliz miatt. De jó is nékem, hogy most jó hét hónapig efféléken nem kell gondolkoznom.

„Óh istenem, de jó aludni,
De jó is elaludni nékem,
Elveszni a piszkos világról,
Mint este a felhő az égen.”

Semmi illúzió, mégis: Vincennes-ben, Krieau-ban ez a jó elveszés van velem. Most nem az, mondom, semmi illúzió, hogy... nem veszem gyémántnak! De abból, hogy lesz-e könyvkiadás, hogy mi van Panamában, az Öbölben ... abból el lehet veszni így. Hó, volt egy Voilá Paname nevű ló is. Majdnem megtettem. Jól írtam a voilá-t?, kérdem feleségemet. Az előbb felolvastam neki egy gyönyörű oszlop-párost. Majd idézem még. Talán idézek akkor egy olyat, amelyikre én is játszottam. S hogy mi jó?

„De jó nem hallani fülemnek,
De jó nem látni a szememnek,
De jó nem tudni a fejemnek,
De jó nem fájni a szívemnek.”

Hát így jó, hogy még a patak partján se kell ülni, és tépni magamat, nem túl fényes szellememet, azon, hogy ...

... de még Texas kell ide, meg Vehemence ...

... és a Szent Lajos király híd járói a lényeg ...

... és Szép Ernőtől – ha valaki fordítja e könyvet, lehet valami nagyon szép szabad versben is, de érződjék: eleve széttört szöveg, amit az eredeti rímelő, gördülő alakzatból csinált! ...

Ez mind kell a regény szervességéhez.

„Mikor halálom jut eszembe,
Nem is tudok már tőle félni,
Hiszen lefekszem és elalszom
Oszttöbbször soha nem kell élni.”

A futamok – és a patakparti és kéklépcsői gyötrelmek – után, és az oda-vissza 13-14-15 kilométerek után, szóval, napi 26-29 kilométer után este, a borok és sörök után, nekiálltam gépelni. Például: levelet. Mint Rilke „ki most már” magányosa. Vagy „Kafka”. Nehezen aludtam. Felébredtem éjszaka, kinéztem a szemközti montmartre-i házakra. Van ez a Montmartre-vers is Szép Ernőnél. De majd. Előbb Texasi. Előbb: felébredtem, kinyitottam a tévét. Ha zene ment, jó volt. A filmeket untam, nem értettem. Aztán belealudtam a reggelbe. Lóversenyző életet éltem már. Kurta délelőtt, fél tizenegy tájt indulás Vincennes-be. S azért ily korán, mert a patak partján el lehetett ülni, lehetett a Daumesnilen sült krumplin, javítom, meg tarralni, javítom, meg tarralmilag, javítom, meg tarral, javítom, meg tartalmilag is, javítom, nem a Daumesnilen, a rue Faubourg St. Antoine-on, sü,t, javítom, sült krumplizni. Azok voltak talán tunisziak? Egyszer ecettel, paradicsommal is megkínáltak, rá a krumplira. Mások zordak voltak ott. Ez nem sokat számított. Szerettem a Reilly út és a Faubourg St. Antoine szétágazásánál azt a nem túl jelentős, mégis nagyvárosi, párizsias teret! És ülni a patak partján! Most a Texas-dolgot mondom el, a Vehemence-csalódás utánit. Hogy az emberi agy miként működik!

Hogyan hisszük, hogy majd mi – Ottlik szavával! – „kicsellőzünk” az Ucellóval! Bocsánat, az életet is lónévnek vettem, Ucello. Az „U” mindig „ü”-nek ejtendő. Egy-egy évjárat lovai azonos betűvel kezdettenek. U, T, V etc. A, jön a B stb.

Szóval, például, Vehemence azon ment el, hogy – a patak partján – jó esélyt láttam neki. S tettem a következőket: ama papíron, amit az Information pultjánál lehet vételezni, s ahol ott a vincennes-i pálya rajza is rendre, megvannak a futam szerinti startlisták, tulajdonossal, edzővel, azaz trénerrel, hajtóval vagy zsokéval. Itt Vincennesben, de Enghienben is, van galopp és ügető egyaránt. Kevés galopp, két-három futam a nyolc-kilencből, sok üve, javítom, ügető. Mármost néztem a 2. futamot, mikor is... augusztus huszonnegyedikén. Az első futamban nyertem Ursellel. A második futam így festett, idézem előbb a Paris-Turf hasábjait... most már az olvasóval valahogy úgy kicsit együtt vagyunk, nem? Közös emlékeink vannak a könyv révén, a könyvbeli dolgok által. Tessék:

eredmények szerint

forma szerint

Vakrany...

Közvágás, közbevágok: engem ilyenekkel nemleh, javítom, nem lehet mindig megetetni, hogy pl. itt a Vakrany akkora esélyesnek volt kirakva. Említhetnék példákat még. Például a bemutatkozó lovak, a kis versenyeken csupa-első-helyes lovak... nem jönnek nálam olyan jóra. És többnyire igazam van. Bár a Vakrany a végén második lett, s magyar hangzása is van ... nem tettem őt! Vagyis, akkor szép külön oldalon folytatom itt.

Vakrany

Va Polka

Valerique	Vakrany
Vehemence	Valerique
Voilà Paname	Via Voipe
Va Polka	Vimy des Ecureuils
Vimy des Ecureuils	Viane
Varo	Vehemence

Hohoho! De, másról: hányféle nyelvi és kulturális emlék mind ezekben a nevekben!
Micsoda Európa-történelem-töredék!

Vesuve des Brouets	Valros
Vierouck Volo	Voilà Paname

A Vierouck Volón mennyit gondolkoztam! Jovánovics György szoborsorozatának, a Liza Viatruknak az okán, nem írtam helyesen a nevet, sebj. Liza a Viatruck, jó, hát ennyire „belizálni” se lehet Elza, az oroszlán miatt, meg Alizom miatt! Mármost igazi jó, hogy még gyönyörű augusztusi idő van, a másik szobában a Tizenkettőkre jön a levegő, nem érzem azt, hogy csak írok, írok itt, gépelek, *miközben* velük kéne lennem. Elmulasztom őket, írok, ők majd meghalnak, javítom, ők majd meghalnak, én ezzel az írással önként megyek egy leszakadó hídra, holott a parton maradhatnék, Dömmel vagy Kazinczkával lógázhatnánk a lábunk, esetleg, mondja Dömi, egy párizsi medvét elnevezhetsz legközelebb Vimitrinek. De hát van már a bolhapiacról, mondom most Főmedvémmek, egy kis párizsi medvén, javítom, medvének, ő lehet Vimitri. Legyen ő Vimitri; csak töprengeni ne kelljen rajta. Vondtalan Vimitri, mondja Főmedvémm. Kazinczka nyelvi dolgokhoz nem szól.

Vera Bocain	Vera Bocain
-------------	-------------

Valahogy Vera Bocain: ne!

Valesio	Valesio
---------	---------

Evelyn Waugh regényéből – fordította: Ottlik Géza! – Aloysius lenne Valesio? Ne!

Viane	Vesuve des Brouets
Valros	Val de Marne

Közel a Marne folyó! Egy fogadó gondolatai. De én nem „fogadó” vagyok. Ez azért már látszik, gondolom, az eddigiekből.

Val de Marne	Viva d’Aunay
--------------	--------------

Valamit Velrontottam: Valahogy Va Velső Voszlop Volt Vhosz- szabb. Mindegy, van itt, hogy Vierouck Volónak ez a „n’a pás couru rés”, jav., „récemment” a velejárója.

Szóval, Texas. Ahol a futamban még Saint Farce-ot is játszottam, és sokáig, mint a kék lépcsőről hallhattam, jól jött ő. A Vehemence-dolog úgy ment el, hogy négy lovat

jelöltem az Informa- tionnál kapható listán. Ezek voltak pedig:

Va Polka – ha már Tatiana Viennoise és Vlakowa így bejött!, igaz, egy „Vanio” már elbuktatott, de ... hátha ...! –, Via Volpe, Valerique... tessék, itt a Valér! Csak már elfelejtettem. És bejelöltem alatta Vehemence-t. De áthúztam. Aztán a ja, javítok, kasszánál kis tétovázás után leálltam ott, hogy Valerique. S Vehemence jött be. Jelölve volt nálam, 16-ból. S áthúzva a száma. Már akkor a negyedik futamban cselezni akartam. Esély, javítom, esélyest is játszani szerettem volna végre. Super Ball d’Oger. H9, javítom, hű, jól lemaradt. Start nem játszottam, legyen Starella. De furcsa a műsorlapot így nézni. A kék szegélyű lépcsőfokon gyűrtem meg ezt. S a többi! Megtettem Starellát, Soyeuse de Bois-t, őt tisztára az eredményeiből kiszűrve: vártam tőle valami jót. És itt jött a csel: Texas rajtszámát – a hármast – eleve trükkösen áthúztam. Hogy: át van húzva, mint Vehemence-é volt, de azért is megteszem.

S így jött Texas! De le hagyta Souyeuse du Bois. Javítom, Soyeuse... S nem is tudtam: hatszor annyit kaptam Soyeuse-re így! Mint Texasra kaptam volna. A trükk másképp jött be, mint hittem. Sehogy se. De pár másodpercig boldog voltam: Texas révén. Aztán boldog, hogy két ilyen jó tippem is volt.

Ennyit a trükköktől, mondhatnám. De inkább: most ők itt, Aliz, a tizenharmadik évét élő Samu, akinél Szpéro csak egy évvel lenne öregebb, az utolsó nagy öreg, a sok halott után:

Flóri	Böbe
Némó	Éliás
Tili	Poszi
Csúcsú	Szpéro
Pepi	Pipi Néni

és még vagy tizenöt „kisebb valaki”, mások, épp csak hozzánk került madarak. Az élők pedig, a Tizenkettők:

Samu	Nyuszi
Icsi	Rudi
Aliz	Gida
Mokka	Tódor
Tóni	Csutora
Tutu	Berci

most ők itt, mondom, vedlenek. És a COURSES A VINCEN- NES programlapok némelyikére ráragasztom egy-egy kihullt, gyönyörű tollukat.

Most jut az eszembe, miért haragszom Öböl-ügyben külön is. De ne jusson eszembe, mert ezt inkább Kazinczának kéne mondania, és rá nem a nyelvi dolgok a jellemzőek, hanem hogy a Kazinczy utcai, remélem, jól írtam, „y”-nal... erről jut eszembe, egy Upsilon nevű lovat majdnem megtettem, és nyert...!, egy ilyen játékantikváriumban vettem őt, és Londont kivéve mindig velem volt. Londonnal volt ez az első út; hogy Szpéro miatt inkább a szívemre mentek a dolgok, és az utolsó pillanatban itthon maradtam. Aztán 1988 ősze volt London, akkor len, javítom, nem Vincennes volt, hanem tizenegy város fölkeresése. A Rajna és a Ruhr vidékén

tizenhárom modern múzeum. Másutt könyvek. Most Vincennes. Szóval, Londonban aztán egy Tudor nevű kutya volt velem, a feleségem vette. A mi kutyánk eleinte csak egy délutánra lett befogadva. Váltakozva szerettünk bele. S most itt van. A neve Szuszi. Ő is a Lánchíd szülötte. Ez a híd-leszakadás nem olyan egyértelmű dolog.

Szerettem az útvonal-kidolgozást. Hogyan is jussak el Vincennes-be. A pálya jócskán az erdőt szeldeo utak végén van, oly tájt. Hát nagyon félre lehet fogni. De ha sétálni, ücsörögni is akar az ember, már nem lehet baj. Jókor kell indulni stb. Mondom, mégis élveztem az útvonal-kidolgozást. Most attól merőben tekintsünk el, hogy az egyes számú metró elvisz a vincennes-i kastélyhoz, s onnét különbuszok mennek. Göggel és megvetéssel néztem a versenynapok végén e visszatérő különbuszokat. Hoh! Én vissza is gyalog. De az első nap egy 8-assal – metró – mentem el a Port Dorée-ig. S onnan gyalog. Jó ügyetlen ívvel. Aztán visszafelé a kastély felé, majd az avenue de Paris-n, St. Mande elővárosán át, a Cour de Vincennes-en, a Piacé de la Nationon át, a rue du Faubourg St. Antoine-on ... így fedeztem fel a sültkrumplizót, ahol óriási adagot kap az ember! S legközelebb már gyalog a Faubourg St. Antoine-on mentem, akkor még a Nationon át. De rájöttem, itt a rövidítő rue – vagy Rue – de E, javítom, Reuilly, ez torkollik az avenue Daumesnilbe – lásd Le Royal! s máris a Lac Daumesnil közelében vagyok. Érdekes, ez a Lac, e tó nekem elég sivárasnak látszott. Mihelyt szikkatag sétányú partjain túljutottam, jött a patak, a jó erdő!

Itt is kialakítottam biztonságérzetemet: igenis végig kell menni a patak mentén, s akkor már a pálya közvetlenk, javítom, közvetlen közelébe érkezem. Ott van egy hangulatosabb, igen kis tó, az volt az, ahol Un et Un esélyein és Urselen végképp eltűnődtem – a patak után –, s a betonlapokon ültem. Akkor a jegyváltás gyorsan megvan, a jegyek igen szépen élénkszinűek, javítom, élénk színűek, még a barna, a drapp is szép-barma, szép da, javítom, drapp, a pirosról, liláról nem szólva! Lengőajtókon jut az ember a nagy hangárba, és a kasszák aszerint vannak, hogy 10, 50, 100, 500 vagy 1000 franc-ba akar-e fogadni valaki, vagy netán 10 és 50 köztibe stb. Azt még nem tudom egészen pontosan, hogy is kell kitölteni a kis kártyákat, ha nem csupán „gannyé”-ra, nyerőre, zígre játszom. De majd legközelebb. Kár, hogy beszélni egy szót se tudok franciául. Esetleg angolul megtudakolom. Jókor ott leszek, s az egyik pénztárnál elmagyaráztatom magamnak a dolgokat. A kombinációk alapja 6 francé, javítom, 6 franc és 8 franc.

Még Ottlikról: az egyik novellájában ott ez a dolog, hogy érettségi után a francia Riviérára megy a srác, ahol valami nagybátyja szállodás. S az étteremben megvendélei, javítom, megvendégeli őt. Mit iszol, kérdi a fiútól. Ő büszkén kivágja, látván, hogy az itallapon a legdrágább pezsgő ez: Veuve Cliquot, már ha én jól írom. A nagybátyja mosolyog, ez ritka ünnepi ital, erre nem szoktak így rácsapni ... bármikor ... na, mindegy. Nem emlékszem a történetre. Mikor Bécsben, a Krieaun az első tétemet tettem – egyetlen futamnyerésem volt az! na, de majd az őszön még! Vincennes után! –, egy Jacinthe nevű madár jutott az eszembe. Jacinthe kanári, és az, akié, gyakran ír nekünk. Szpéróról tud, de mennyire. S a többi. Megtettem Jacinthe-ét, vagy Jacinthét, nyertem pár schillinget. De másnap, ahogy érkezem, látom a Traber Zeitungban: Veuve Cliquot. Szerényen megraktam, jót buktam. Egyébként, mikor Jacinthén nyertem, akkor voltam kinn életemben először lóversenyen.

A magyarországi lánchidat – Londonban is van, a Hammersminth, Brig, javítom, Bridge, sőt, javítom, Hammersmith, Hammersmith Bridge – Széchenyi István gróf kezdeményezte stb. S a lóversenyt is. Széchenyi Döblingben halt meg, a magyar forradalmak egyikének elbukása után. Bécsben aznap, hogy délután Krieaura – vagy

Kriauba – kimentem, Döblingben jártam. Elhaladtam villamossal az Intézet előtt is, gondolom, ahol Széchenyi István gróf meghalt. A legnagyobb magyar. Lánchíd, Lóverseny, javítom, lóverseny: a regényben ez is mind szervesen összejön. Ezt csak úgy mondom, ha valaki nem venné észre. Amit azonban nem lehetne kitalálni: elmondom. Bár Bécsről itt kevés szó lesz. Ja, és a tegnapi újságban olvastam egy idézetet az angliai The Economistből: valami Pentagonale-dolog, Olaszország, Jugoszlávia, Magyarország, Ausztria, Cseh és Szlovák Köztársaság, ahogy ma mondják, szóval, Csehszlovákia, már nekem úgy csak. Elég „link funksz”, ahogy anyám mondta volna még, nem is tudom, miféle milió nyomait hordozván e szavaival, mely divatot. Az angol lap megéri a pénzét – erről jut eszembe, megnézni a Le Monde-ban holnap, holnapután: nyert-e az Ultra Ducal? A szívemet oly igen megnyert Vielék lova! The Economist: „Mindennek jó része nélkülözi a realitást. Miként képes Magyarország hozzájárulni a térség ipari expanziójához, miközben szabadpiaci gazdaság megteremtésével küszködik? S egyáltalán, hogyan tudja bármelyik volt kommunista ország előteremteni a hozzájáruláshoz szükséges pénzt? Olaszországnak és Ausztriának kell viselnie a költségek zömét. – Nemcsak pénzügyi, hanem politikai nehézségek is lesznek. Jóllehet a Pentagonale már készített egy tanulmányt az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet keretében is megvitatott témáról, a nemzetiségek kezeléséről, az etnikai probléma általános az egész térségben. Még bonyolultabbá válik az ügy, ha, mint javasolták, Bulgária és Románia is csatlakozik. Arról álmodnak, hogy Budapest, Prága és Bécs ismét közép-európai legyen ...” Ez a hét legjobb vicce, mondta volna anyám. Egyébként, kérdeztem tőle, mikor az elfekvőben feküdt, hétről hétre, hónapról hónapra, két évnél is tovább: az a sok emlék, az utazások, nem segítenek? Hogy annyi szép élménye volt? Anyám csak a fejét rázta. Meg akart tanulni jární. Ez lehetetlen volt. Szegényem, különféle takarítónői erőkkel szövetekezett, így próbálkozott. Mások uszítgattak: őt uszítgatták, például ellenem: miért nem viszem haza. Meg a feleségem, mi ketten. Aztán, gondolom – de mit is gondoltam? Közben a következőket terveztem már, ide. Ja, igen. Hogy Szpéróék jöttek, nyilván voltak hangok: holmi verebekért mindent megtesz... a közéletben, bezzeg, nem vesz részt... anyját az elfekvőben hagyja.

Néztem a patakot, a fekete és zöld vincennes-i pályát. De nem gondoltam arra, hogy „ez majd mind nem fog segíteni”. Egyrészt, fogalmam sincs, hogyan halok meg egyszer. Vagy hamar. Vagy nem tudom. Másrészt nem jött volna jól össze. Hogy a halálon gondolkozzam. S ezek a lovak hogyan halnak meg? Kész örület volna, ha effélet az ember végig próbálna gondolni.

Még megtippelhetetlenebb massa, mint egy-egy futam... vagy az összes. És tiszteletből, a lovak lényének tiszteletéből sem szabad ilyenén töprengeni. Nézni kell csak a kocsiaplóra és a földre szórt szalmát.

Vagy ahogy egy nagy zöld pokróccal letakarva baktat valamelyik ló, vezetik az istállók közt.

Még az angol lap – „édes, nem”, amit Bécsről is mond! Bécs megköszönné!

S még: „... álmodnak... hogy Trieszt kikötő visszanyerje egykori dicsőségét, és Velence olyan várossá váljék, amivel számolni kell.” Vagy: „váljon”. „Mindn”, javítom, „mindennek megvalósulása egy kis időbe telhet.”

Bájos hangnem. Kemény szemlélet.

„Péntek délben, 1714. július 20-án, Peru legszebbik hídja leszakadt, s öten, akik éppen átmenőben voltak, a mélységbe zuhantak. Ez a híd a Lima és Cuzco közötti országutat kötötte össze, s naponta száz meg száz ember haladt át rajta. Fűzfavesszőből

fonták az inkák, több mint egy évszázaddal ezelőtt, s a városba érkező idegeneket mindig elvezették ide, hogy megmutassák nekik. Afféle vékony lécekből összeeszkábált bürü volt ez, amelyet a szakadék fölé helyeztek, száraz venyige karfával, a lovaknak, a kocsiknak meg a gyaloghintóknak százlábnival le kellett térniük, tutajon kellett átkelniük a szűk záporpatakon” – ó, ez Kosztolányi Dezső fordítása, az egyik legnagyobb magyar író munkája!, mégis, kicsit furcsa a szöveg, én nem is tudom, de hát olyan ez, mint anyám utazásai, s hasonlók –, „de hát senki sem került le a parthoz a poggyászával, még az alkirály sem, még a limai érsek sem, inkább gyalogszerrel ballagott át Szent Laojs”, javítom, „Szent Lajos király híres-nevezetes hídján. Maga Franciaországi Szent Lajos örködött fölötte a nevével s a kis vályogtemplommal a túlsó parton. Ügy rémlett, a híd ama dolgok közé tartozik, melyek örökké megmaradnak, el se lehetett képzelni, hogy egyszer majd leszakad.”

Mármost, olvasom az utószóban, rövid összefoglalásként, amit tudni kell e könyvről: hogy az öt ember sorsának hasonlósága, összefonódása stb. bontakozik ki „a regény lapjain”, írom ostobán és szomorúan ekképp, s hogy valamennyiük számára némiképp törvényszerű volt a tragédia, életük zsákutcába jutott, „másképp ez nem is történhetett”. Ennyi ez a híd-ügy.

Hazafelé a repülőgépen, amikor a Paris-Turf legújabb számát megkönnyebbülten nézegettem – nekem „leszakadt” az, ami addig volt, nem kellett Vincennes-nel gyötörnem magam tovább –, a Magyar Nemzet osztogatott példányát is meglapoztam, s volt egy vezércikk; alaptémájáról, ami egy pár nappal azelőtti rádiónyilatkozás volt, feleségem telefonon beszámolt már. Itt olvastam egy ilyen országos híd-féle dolgot, összességünkben magunkról, már amennyiben ily összesség létezik, de ha valamikor, most nagyon „össze vagyunk” így, itt olvastam a „Menthetetlen?” című vezércikket. Hol a Paris-Turf számát vettem vissza kezembe, hol helyette a Magyar Nemzetet, s mindkettőben volt olyan, hogy „de jó is nékem”, nem hallani, nem látni, nem tudni, nem fájni. Főleg a magyar újságban volt ez.

„Magyarország”, olvastam, „igazi drámája az”, javítom, „Magyarország igazi drámája most az, hogy *mindéit egyszerre látszik lerobbantnak*. Vacakok a gyártmányaink, gyenge az egészségügyi ellátás, büdösek az autók, hullik a házakról a vakolat, nő a bűnözés és egyáltalán: semmire sincs elég pénz!”

Mindenével együtt, ami, úgy ki tudja, hogyan is van, Vincennes milyen épséges-teljes világ volt! Ténor de Bauné, Taxi Blanc, Un Sept Juin ... Jaj, Un Sept Juin, Szpéro június hatodikán halt meg, hát a „hét”... az az első teljes nélküle-nap volt. Sokáig jól is jött Un Sept Juin ... s ahogy Texas miatt, így kiáltva rohantam ki a kék lépcsőről a tribünre – két futamot nem néztem meg ekkép –, de csak felingatás volt, nem, nem, Unispeed nyert... szóval, a teljes és általános lerobbanás világába tértem vissza alighanem. És írom itt ezt a könyvet. Meg fog jelenni. Gyakorlatilag ingyen.

Futamot se pénzért akartam nyerni.

Volt egy ilyen „jó dolog”, aztán. Hogy úgy sétálhassak végig lent a korlát mellett, hogy nekem aztán mindegy, ki nyer. Túl voltam már Tatiana Viennoise-on, Vlakowán, Semillyn, Urselen, Soyeuse-ön ... Vehemence- és Valero-rontásomon. Legyen akkor. S így sétáltam, nézve, hogy Anna veszít, Vanneau nyer, s még a végén az amatőrök futamát is megtettem, mint mondtam, tutiba. Könyvet is csak így, tutiba lehet ma itt írni: hogy pénz még annál is sokkal kevesebb jön érte, mint mikor 100-nem-tudom-mennyit felraktam erre a búcsúfutamra – s akkor ég veled, Vincennesl, jöhet a fáradt, utolsó hazamenés, forróságban, a másnapi cipekedés rettenetével, az egész kihaltsággal, jön az, hogy merő vigaszomnak kérem el a Le Royal kártyáját, igaz, büszkélkedem is Ursellel és Soyeuse du Bois-val, meg Vanneau-t is kicsit szépítve állítom be –, fölteszek száznál több franc-t, aztán ötven alig jön be. Most a búcsúhangulat

kedvetlensége átragad rám, nincs is miért ideírnom a lovak névsorát. Nem találok szépnek. Nagya, javítom, nagyonha, javítom, még a félreütések is kedvetlenségből szaporodtak meg. Nagyon ... nem is tudom, mi van „nagyon”. Feleségem lement most a Szuszéval. Szép napos az idő. Ők szép barnák és szép fehérek.

Itt valami egyházi tárgyú adás megy a rádióban. A műsorvezető felhívja a figyelmet: a Nyugat vallási szemlélete – is – mennyire „elment” a mienk mellett.

„Átölelem a ló nyakát”, idézem tanárnőmet, Nemes Nagy Ágnes, az ő versét. De hát az imént Ottlikot akartam volna idézni, Triesztre: ahogy az intézetbe valami borzadályos hirtelenséggel oda-záruló gyerek azé, javítom, az esti trombitaszó, a capistráng – fordításkor: afféle esti búcsú-trombitaszó, harsonázgatás – hallatán lecsorbul, letörik, lelombozódik, kedvetlenedik, valami „biztatást” is hall, képzeletében romantikus módon a Trieszti Lovas jön, és azt mondja: „Élj!” Most majd mindjárt elmondom Szpérót, hogyan volt ő „lovacskám”. És Aliz is hogyan „lovacskám”, de még a széncinegénk, az lesi is, ő is hogyan az. Ezt a cikket még Krieauról írtam. Akkor hittem azt, hogy Krieaunál szebbet, különbet, hozzám közelebbit e tárgyban sosem fogok látni, megélni. Hát most volt Vincennes. A Trieszti Lovas egyelőre még hozza a biztatást.

De még idemácsolom, ha már nagyanyámról, Annáról szó esett – hát a Kér Anna jól elbuktatott, azért már, huh! –, ide illeszkedhet két szövegszerűség, mondjuk, vers. Vagyis: vers.

NAGYANYÁK NAPJA

1.

Gizella

Ma, itt hallom a rádióban épp, Gizella napja.
Visszagondolok azonnal: időkre, mikor még anyám élt,
és Tatabányára jártunk, ez a háború után volt,
Gizella nagyanyám sírjához, évente egyszer, halottak
napja táján. Nagy kövekre emlékszem, ciprusféle
fenyőkre, sebte látogatásra valami régről ott maradt
ismerősöknél vagy rokonoknál. A csillékre, ahogy
keringtek, lassan keringtek velük a huzalok,
billegték, súlyosultak, ott mentek azok a szállítóeszközök.
Képzeteim közé tartozott a szomorúság, ismertem
anyámtól azt a történettöredéket, ahogy Gizella
nagyanyám egy hajnalon ott feküdt holtan. Anyám akkor
tizennyolc éves volt. Nagyanyám halála anyám életét
alaposan befolyásolta. Gizella nagyanyám volt az,
aki pártolta volna anyám pályaválasztási törekvéseit:
hogy gyógyszerész legyen, netán ötvösszakmát tanuljon.
Mindebből semmi se lett. Anyám háziasszony maradt,
tett pár utazást az Al-Dunán, megvannak a fényképek,
járt Észak-Olaszországban, Ausztriában, a Tátrában.
Ez a két háború közt volt. Első férje meghalt
agyttumorban, ezt egyszer úgy „mondták” nekem,

gyerekkoromban.

Idegenek, persze. Apám anyámnak a második férje volt. Anyámat a légnyomás a második háborúban odavágta a falhoz, lefogyott harminc kilóra, aztán nagyon meghízott. Aztán, aztán, aztán. Meghalt 1974-ben másfél évnyi, kétévnyi, igen, több, mint kétévnyi kórházi szenvedés után. Emlékszel, kérdeztem egyszer, ágyánál ülve, ahogy Tatabányára jártunk? Én azt a csillesort itthon, játék építőeszközökkel, spárgából, gyufásdobozokból megcsináltam. De hát nem lettem semmi szakember így, semmi gyakorlati, hiába élt anyám, hiába volt minden, ez lettem, aki most ilyesmiket ír.

Most az Öböl-dologban: hírek. Na, ja. Megszökött valami ausztrál, meg új-zélandi, kettő is? Szíria átengedte őket, sn, javítom, s nem, hogy bántódásuk nem lett, ám teával és hideg sörrel vendégelték őket. Eszembe jut a Le Royal. Semmi köze ehhez, s annak se, hogy kimegyek, iszom egy korty hideg sört.

Aztán becsukom az ablakot, nekilátok, hogy Samuék, Alízék déli kosztját „megadjam”. A francia nagykövetség, kuwaiti nagy- követség, falait lerombolták, mármint a kert falát, nyilván. A francia lapok tele voltak a „háború”, javítom, „háború” szóval, a 2T, javítom, „túszokkal”. Láttam Cla, javítom, Clemenceau szobrát. Eléggé elárnyékolják fák. Egy nagy kövön áll. Megvontam a vállam. Megnéztem, 1919–20 körül hány éves volt. Hetvenkilenc.

Nos...

Zengenek az egymásnak ellentmondó nagyhatalmi, más hatalmi hírek. Néztem a Clemenceau-szobrot. Ez már utolsó délelőttömön volt. Csomagjaim a kis szálloda földszinti helyiségében álltak. Elmentem a Marié Bell Színház melletti sörözőbe, melynek neve szintén „Gymnase”. Jócskán gimnázista voltam, lévén e brasserie közel a lakhelyemhez. De hát mit sörözzem már? Csak rosszabb lesz tőle minden. Rosszabb lett.

Nézegetem párizsi jegyzetfüzeteimet. A Rousseau-képek! Azok a kutyák, feketéllőn! A patak mentén is mennyi kutyát sétáltattak. A nyolc Utrillo-kép! A roueni katedrális! Rouen-ba el is mentem. Sokfelé elmentem. St. Denis bazilikájához. Itt a Big Ben zenéje szól a városházatornyocskából. Voltam Enghienben. Elz, javítás, semmi „Elza”, csak: ezt. Ezt már említettem. Tatiana Viennoise ott harmadik lett a futamában. Megtettem volna, Bécs emlékére. Azt hittem volna, Krieau üzen vele. Jó lett így! A jó vincennes-i sorozathoz ez kellett: eljönni Enghienből azonnal! Ennyit érnek a megérzések? Sokat érnek. Csak egyszerre sokféle megérzés van, és ugyanazt sokféle üzenésnek lehet venni. Itt a vicc, művészkém ... hogy a régi viccel éljek.

Mennyire jó volt verebeket etetni itthonról vitt keksszel és citromos nápolyival a Tuilériák kertjében. Most ezt a szót hadd írjam így. Jó volt megint a rue Saint Dominique. A napi húszhuszonöt kilométer, legalább, Vincennes-ig is; a boulevard Bineau. A boulevard Malesherbes, az avenue de Villiers, a Parc Monceau, mellette a boulevard de Courcilles. Megint végigjártam a rue de Rochechouart-t. Marguerite de vagy du Montpipeau montmartre-i apátnő utcáját. Évszázadok teltek a Monpipó óta! Pipi Néni, a mi Pipónk halála óta még két év se. Feleségem mondta ma: Pipikénknél gondoltál már erre? Mind a nyolc évért, amit nálunk töltött – Pipi vak volt, közlöm gyorsan az olvasóval! –, egy-egy órát haldoklott a kezünkben. Igen, Pipi nyolc órát haldokolt. Hogyan csinálják a lovak? Tényleg: lelövik őket? Beinjekzióccák, javítom, beinjekciózzák? Ajánlom sétára a Buttes Chaumont-t, Parc des Buttes Chaumont-t, a

Bassin de la Villette-et, nagyon is a Canal St. Martint, az Avenue vagy avenue Victor Hugót, az avenue Mozartot – vagy Mozár-nak ejtik ... olyan furcsa volt ez, fel is jegyeztem: „Az utókor – avagy bejött az utcájukba.” Mert az av. Mozart a következőkkel ékeskedett: Agence Immobiliers Mozart, Antiquités Mozart, ha jól írtam, Brasserie Mozart, Bijouterie Mozart, Mozart Hair 94, Pressing Mozart, Mozart... nem is tudom kiolvasni... üdítő egy közönséges Agence Commerce, de jön utána a Fruiterie Mozart, a mit tudom én még mi ?ozart, javítom, Mozart. S akkor: Avenue Mozart. A tábla. Alatta: Wolf- gang Mozart, 1756—1791, Compositeur Autrichien. Elég furá, ez az „osztrák zeneszerző”. De hát az, persze, annak az.

Pár viccem, lefordítási nehézségül: „Gépbe írok, mégis majdnem mindig tintás vagyok.”

A „sauf” – híján, kivéve – szó gyakorisága. De németül értettem. Sauf – vedelj. Ez néha történt.

Lóban gondolkodni!

Hú, egyszer nagyon elvitte a futamomat Representante, nem is tudom, hol van-é vagy amúgy é, mindegy, Képviselő. Képviselőre ne tégy, jegyeztem fel. Vagy éppen: tégy a Képviselőre, a képviselőre?

Más részletek: feljegyeztem otthon, szállodámban, hogy „mi ez, nem is nézem néha a futamot”? Még monitoron se? Elég, hogy feltettem valami pénzt, aztán kiderül, mi lett? Hát nem tudom.

Hol így, hol úgy. Valamint: a modern vallással kapcsolatban hallottam az imént a rádióban, hogy van egy bizonyos „hézag”, a tárgyak, a tökéletesedő konkrétumok, az egyre újabbak és elérhetetlen célunk közt. Ez a transzcendentális szabadság, ez a „gap”, rés, ilyesmi. Sose érzük ela, javítás stb., el a... de hát ehhez nem kell vallás, modernség, ideológia... Cervantes is mondott olyasmit, hogy az út jó, a fogadók rosszak.

Az út és a fogadók közt ott a rés, a „gap”, a hézaf, javítom, hézag. Utam a patak, az erdő, a forró város, a sör, a sült krumpli. A fogadók? Jó vicc, nem olyan rokonszenves társaság. Vagy mit tudom én. Mármint akik a versenyen fogadnak. Mármost mikor hagyok hézagot a tárgy – a futam – és vágyam, óhajom közt... mikor ülök csak a kék lépcsőn... mikor vágyom arra, hogy lássam a futamot, de ne kelljen izgulnom... viszont némi pénzáldozat árán mégis fogadjak ...

Meg kell tanulni, jegyeztem fel: néha passzt mondani. Sőt! Ki kell hagyni továbbra is bizonyos futamokat. Ez az. Ki kell hagyni, egészben, s nem hézagot teremteni két műviség közt. Akkor, ha vágyam nem igazi, a futam sem az. Mellőzhető a hiányzó vágy mellől a futam is, a tétezés.

Feljegyeztem még: gyönyörű erdei út... ezt az olvasó már tudja... kis patak, Kazinczkával ülünk ott... árnyak a vízben, tükörképek, sötétlő-világosodók, fák és békalencse. A kis zuha- tagok ... a meder öblössége.

Na, most akkor itt is itt ez az öblösség.

Megyek, csinálom őket. Vitaminos napjuk van. Elmúlt, érdemben, a nyár, nem tojtak ... Szpéro halálra tojta magát, végső soron. Volt háromév, javítom, három év, hogy egyetlen nyári napot se hagytam ki nála: az etetésével. Elgyengült... minden szem kölest én adtam neki az egyik évben. Szinte minden szem kölest. Nehéz a kihagyás. Mikor állandó bedarálódás van. Az út... a tavak... a pénztárok ... a latolgtatás... a tippek... az elégedetlenség ... a kétség ... a látványok ... kint... bent.

Állandó nagy massa. Folyton: láz-féle. Hát feljegyeztem: vagy ezért volt, hogy olyan sokat *tudtam* dolgozni, vagy ezért *kellett* annyit dolgoznom ... hogy súrlódásom legyen, ki ne száguldjak valami „túlságba”. Egy túlság ellen másfél túlsággal védekeztem.

Dömi vice: „Hogy egyszer össze ne hányjam magam, másfélszer hánytam össze magam!”

Na, ezt lefordítani!

Igyekszem megkönnyíteni regényem sorsát, máris.

De a vicc nem rossz, igaz?

Feljegyeztem: szétráó, javítom, szétrázódásig tele vagyok a lóverseny dolgaival... tippek, esélyek, emlékek ... és mégis bármely percben átcsapok viccbe. Megmosolyogtattam egy újságáú, javítom, árust is. Kérdeztem tőle, a Villiers táján, fog-e, javítom, fog-e „exist” a Paris-Turf holnap, vasárnap is. Ez még Vincennes előtt volt. Mondja, hogyne. És ön is fog „exist”? Kérdeztem. Ez már neki móka volt. Rázta a fejét, őneki nincs vasárnap ilyenje, nem fog „exist”, vagy „existée”, vagy mit tudom én. De majd, mutattam, törzshelyem, a boulevard Montmartre felé, ott. Persze, sok újságos nyitva van. Párizsban, egyáltalán, rettentő jó, hogy vasárnap is annyi rengeteg minden nyitva van. Élelmiszerüzletek stb.

A hideg sörömet csak most ittam meg. Egy alig-pohárral. Feleségemnek hagyom az üvegben lévő ital másik felét. Ez elég ostoba és szomorú szóhasználat, ez az „üvegben lévő ital”...

Idegesít, hogy másolgatnom kell.

De azért össze is jön valami: ahogy egy bánatos latin szám szól hajnalban a tévé Boulevard de ... des...? ... Clips-en. Vidám szám, végső soron, csak fátyolosán az. Szpéró jut az eszembe. Fejemet a falnak döntöm. Eszembe jut Pilinszky – az idegen olvasónak –: azért egy talán idegenben is jólismert, javítom, jól ismert magyar költő: „Falnak támasztom fejemet...” S hogy köröskörül az irdal, javítom, irgalomnak marék havát nyújtja feléje egy halott város, a halottnak. És hogy csatavesztés a földeken, ezt is szoktam kocsmákban ismertetni, honfoglalás a levegőben, madarak, nap és megint madarak, s hogy estére mi marad belőlem, vagyis belőle, ezt a költő mondja magáról. Meg aztán Nemes Nagy Ágnesnél, hogy egy madár ül a vállán, ki együtt született vele, s most már oly súlyos stb., hogy minden lépése gyötrelmem, mármint neki, az embernek, a madárral a vállán. S érzi, hogy ver irtózatot madár-szíve ... ennek a madárnak ... stb. És hogy ha elszállna, eltávozna, meghalna, nem is tudom, egy napon, ha eltűnne – ez a madár –, most ő már eldőlne nélküle. Vagy Velence, Jékelynél: kezdhethénk valami szeánszot. Mindez bedarálódik az emberbe, és így kezd „valami szeánszot”, mert valami elevenül, például Szpéró, Éliás, Pipi Néni stb. emléke, és hogy ez egyáltalán elbírható legyen, az ember valami szeánszot kezd. Vincennes is ilyen szeánsz. De hát nem kell ennyi magyarázkodás.

Ezek a versek egyszerűen csak úgy az eszembe jutnak.

Most Szpéróékról mit mondjak el külön? A rádióban valami), javítom, valami „Klub Éltre Halálra” ment, ezt ismertették. Egészségesek klubja. Szpéróékkal ez, ember és madár közt, így, a lehúzott tizenegy évvel, a most már eldöntő és megint megtartogató fájdalokkal, ez mi, egyáltalán mi volt? Semmi hazugság, olyasmi, hogy a minket elválasztó évmilliók egy milliméternyi hézagot ne iktassanak közénk, nincs

összeérés, hiába van érintés, érintkezés... részünkről rajongás... részükről valami ragaszkodás ... ki tudja, micsoda ... ninv, javítás, nincs az a hazugság, hogy valami is igazán egyé-válva összejön. Ez nagy dolog, ez tiszta dolog.

De hát – megyek, csinálom az ő déli kosztjukat megint.

Feleségem is hazaért. Kapsz egy remek pohár sört, mondom neki. Á, magyarul ezt, javítom, ez azt jelenti, hogy kinyitottad a sört is. Összesen két üveg van, holnaptól meg egy sincs.

Helyes, ezt én kértem így. Egy hét sör-bor-szünet.

Hú, ez igen, mondja feleségem, vagy ilyesmit. Iszonyú a hőség odakint. Ezért érdemes volt megjönni, mondja, igaz, Szuszi? Én is iszom egy fél pohárral.

Itt: készülődés Vincennes-be. Feljegyeztem: puha alsónadrág – micsoda!! igen, föl ne dörzsöljön, a hosszú gyalogút során –, könnyű cipő, nem vastag harisnya, nem teniszsockni.

Egy följegyzés: kerestem azt a tegnapi Ordener-kocsmát. A rue Ordener egy kitűnő utca, a Montmartre túlfelén. Arra a rue Ornano, rue Coul, jav., Caulaincourt, az Ornano pedig boulev. Nem rue. De aki szeret ilyen derekas, *sűrű*, el nem nyűtt környékeket, szép fás utcákat, édeem, javítom, érdemes például a rue Norvins, a rue Cortot felől lemennie a rue du Mt.-Cenis-n. Ez soklépcsős utca. Jópofa. Szóval, följegyeztem: keresem a tegnapi Ordener-kocsmát. S nem találok. Nem ám, mert a rue Custine-en keresem. Megjegyzés: erre sok Utrillo-utca van! Custine, Norvins stb. Mihelyt az Ordeneren keresem, rögtön megvan.

Igaz, zárva.

Kimegyek a bolhapiacra, tíz márkáért megveszem a szokásos kis kínai zöld madarat. Nagy sárga csőr, fekete karmocskák. Két centi sincs a madár. Félrehajtott, odaadó arccal, kicsit bánatosan és bölcsen, készségesen néz. Feleségem fedezte föl, és Püsz-nak, avagy Pusz-nak neveztük el. Nevezte el ő. Most én, hogy kétszer voltam közben Párizsban, mindig vettem egy-egy... ilyen Puszt. Javítom: egy-egy ilyen Püsz-t, avagy Pusz-t. Az első Pusz olyan jól el van téve, hogy sose látjuk. Az újabbak elől maradnak, a lemezjátszó mellett. Őket mindig látjuk. Mind kicsit más. Más a festési hibája stb.

Nagyon kell őket szeretni. Csak és csak szeretni lehet őket. Hal- hatatlanok.

Ahogy Dömi és Kazinczka is az. Régebben volt egy ilyen axiómám – alaptétel, összefoglalás –: ha mi meghalunk, feleségem és én, Dömiék maradnak nagyon magukra. Ha Szpéró meghal, Éliás, Pipi Néni stb. meghal, mi maradunk magunkra nagyon.

1987-ben volt az első olyan halál – bár Csúcsú stb. már elment körünkből korábban –, az első olyan, amelyik sorozatszerűséget ígért. Hogy „elkezdődött”.

Jönnek.

Jöttek a halálaik. 1988 februárja: Éliás. Egy hajnalban holtan feküdt a kalitka alján. Ez volt a Klasszikus Halál.

Amilyentől – ahogy ettől; hogy ilyen lesz majd – folyton féltünk. Éliás abszolút veréb volt. Ő volt Az Abszolút Veréb. És kétéves kora óta betegeskedett: légzőszerbi. Javítom, légzőszervi. Feleségem rengeteget, rengeteget tett érte. Együtt inhalált vele stb. Aztán Éliás – 1979-ben került hozzánk, augusztus tizenkettedikén – 1988 februárjáig élt. Még ma is élhetne.

Nem élhetne.

Jönnek. De nem. Még csak én megyek ott Vincennes erdején át, az érintőhossznál kapom el a pályát, kerítés, kerítés, sokat kell még menni a kicsi tóig, aztán a bejárathoz. De hát megyek. Hátról látoma, javítom, semmi „látoma ...”! Látom azt a kanyart, ahol a célegyenesbe befordulnak. Ahol” – javítom, Ahol „jönnek”.

Dobog a fekete talaj, a micsoda.

Döminek vannak ilyen mondásai – ezek, javítom, ezek, javítom, rossz a gépemen az „e”, néha ezek, bár mi mondjuk, a Dömi által mondódnak; Dömi huszonegyedik éve él nálunk –, javítom, a gondolatod alacsonyabb röptű, mondja Dömi, nincs kiugratva, tehát: –, nem ilyen mély se, hanem: – Igen, mondja ő. S a vicc: „Mit művelsz?” Rövid i-vel. Mit... nem az, hogy mit csinálok, az se, hogy mivel csinálok valamit, hanem mit „mivelek”. Mivel- ni. Akár ha „hogyni” stb.

Nem tudom, mit „mivelek”, „mit mivelek”, mikor jönnek. Böbe, mikor meghalt, Szép Ernő versével „miveltem” valamit. Olvastam, e két szakaszt – lehet jó, fájó, szomorúan döcögő prózai versben, akár, fordítani majd –, ezeket:

„Őszi fák közt jutott eszembe,
Őszi fák közt
A földre nézek elmerengve.

Mintha régi tallért találnék,
Régi tallért
S keresném rajta a királynét.”

Királynő lett volna Böbe? Szpéró se volt az. Szpérónak volt, egyébként, egy köve. Volt egy dal: Cicám a kövön, Cicám a köbön álldogááá...! Cicám is – mint Elza, az oroslán! –, Lovacska is volt a Szpéró!

Böbéről neveztem el két mokusforma ceruzahegyezőt. Egyikük az a Böbe III, aki Kazincs, javítom, Kazinczka csoportjában mindig elkísér, ha így utati, javítom, utazom. Szóval, ő is látta Vincennes-t, üldögélt a pataknál, mentünk a kiégett fűvön, a fák közt. Eltettem egy nyeremény húsz franc-ost. De a királynőt keresni – eszembe se jutott rajta.

Huh, remek káposztás és almás rétes van, feleségem készítette. Röhej, mondja, hogy már 18-20 forint egy rétes. Mármint a boltban. Mondom is: a szellemietlenség korszaka is eljött... még jobban ... mint ahogy erre már igyekezetek voltak. A piacra kiülő néne azt érzi, a négy-hat forintos paprikáért végre megkérheti a tizennégy-tizenhat forintot. Stb. A mohóság, mondja feleségem, vállát megrántja utálattal.

Én meg közben ilyen viccet csinálok: a „mit mivelsz” a híd leszakadására is jó; feleségem nevet; Dömin csóválja a fejét. Nem is „történik” semmi, csak valamit „miveleznek”. A fordítónak ideírom majd, mondomfeleségemnek, javítom, mondom feleségemnek, hogy „ide valami más, de transzcendens, metafizikus, karinthy frigyese viccet”.

Jó vicc, mondja ő.

Mindent megteszek a fordítás nehezítésére, mondom én.

Mesélem Böbét. Szegény Böbe, mondja feleségem.

Mondom: ő is megtett mindent az élete nehezítésére. Magát zárta be a kalitkába – rettegett a repüléstől, holott eleinte jól repült. De aztán nem! És nem! Még velem csak hagyján, ha én küldtem ki a káliból. Aztán bezuhant valahova, ott lihegett a kezemben. Egyszer összezúzza magát, mondtuk. Nem erőltettük a dolgot.

Aztán évekig nem repült. Haláláig se, soha többé.

De zúgott.

Bele volt zúgva az Éliásba! Nagyon! Ez látszott. Ez nagyon látszott.

Böbe ment el előbb. Utána Éliás. Ennek semmi összefüggésjellege. Teljes a „gyp”, javítás, a „gap”.

Isten – vagy Szent Lajos –, mondja Dömi, elgappolta őket.

Az üve, javítom, ügetőn van ez: elgaloppozta magát. Persze, innen e szó. Átcsapott galoppba.

Eleinte otthagytál csapat-galopp, mondja Dömi, elmentél a negyedik-ötödik futam után. Ez nem túl jó vicc, mondom. A csapat-papot stb. Tudom, mondja Dömi, csak azért mondtam, hogy ezzel isn, javítom, is nehezebb legyen lefordítani téged.

Jönnek. Hajnalban felébredek, és jönnek – a lovasok, írja Pilinszky, zuhogó, sűrű trappban. A csatagos virradatban. Megjönnek. Fekszem a szállodai ágyon. Érzem, egy súly fekszik. Elég sok valami, ami vagyok, így, tömegre. Nem olyan könnyű elveszni a világról ennyi valaminek. Nem olyan könnyű meghalni.

Aztán mégis megy. Megy az, majd.

Nagyon jó, ahogy elrobognak a tribün előtt, már a célnál vannak. Ursel tartja magát. Semilly is. De Soyeuse feljön, orrhosszal nyer Texas előtt.

Még egy Le Monde-ot megnézek erről. Aztán alszik, alszik az egész. Áprilisig, talán. Mác, javítom, márciusig. Ki hal meg addig itt nálunk?

Néha nézegetm, javítom, nézegetem – az „e” nagyon rossz!, szerelőm nem javította meg, javítom, meg három hónapig a gépet. Egybeszaladnak szavak. Nem javította meg. Én makacskodom. Csak ezen írok, azért.

De talán új szerelőt keresek. Lesz nékem szerelőm ...!

Most tényleg: megint ők jönnek. Fürdővíz is, a nagy melegben. Had é, javítom, hadd élvezzék, locs-pocs. Annyira élvezik, ha fürödhetnk, javítom, fürödhetnek. Aliz most fog fürdeni, mondja feleségem. Ó, Istenem. Megyek, a kezemben fog szárítkozni Aliz.

Ha jössz, én elmegyek, mondja készséggel a konyhából a feleség, javítom, feleségem.

Jönnek és mn, javítom, betűk is kimaradnak. Jönnek és mennek. De ez nem jövőmenés. Ez nem.

Megyek.

Mint ahogy Enghienbe utazva azt meséltem: norwich-i riporter vagyok?! Miért?

Szép Ernő írja a Montmartre bizonyos háztetőjéről, hogy ... de előbb itt ez az *Ákom-bákom*. Milyen rég volt, hogy e verseket válogattam, meg prózai darabokat. Sok városban velem volt ez a könyvpéldány. Szpéró tolla, Samué, Pipié, Alizé stb. van beleragasztva. S még élt Szpéró, mikor bejegyeztem valamit ceruzával, jószerencsehozónak. A „jönnek-mennek” itt van az *Ákom-bákom* versben.

Hogy ő a lombtalan fán mit tud annyit nézni – rögtön nyersbe fordítom –, mikor már mind leszálltak a levelek, s hogy talán titkos értelme van az őszi rajznak, amit az összevissza ágak írnak, s hogy ezt ő hogy fejtse meg, hogyan értse, és mit csináljon? Meg hogy az eget mire való annyit nézni, azt is? Figyelni a felhők álomarcú népét?

... Ó, az *autóstart* jut az eszembe! Ahogy a két-fehér-szárnyú startautó elindul. Ahogy kiáltások hangzanak, elhelyezkedni a startautó mögött, aztán – lehet! Start frei,

pl. Kriauban. Ahogy az autó jön, a célegyenesbe, a kanyarból, itt például Vincennesben ... az ember látja ... látja a raszterpontos „tévétáblán” is, a pálya közepén ... és a szárnyak hirtelen bezárulnak. A mezőny nekivág. Szpéró, ahogy éjszaka összecsucódott, mi volt az? Rajtolt? Célba ért? Nem tudom, könnyeim hullanak. Előnti legalábbis a szemem valami homály, ahogy nézem az autóstartot. Aztán már csak mennek, mennek, az van, eltűnnek, valósan el, nagyjából, a raszterpontos nagy táblán látszanak.

Legközelebb viszek látcsövet. Már a Kriaura is.

És hogy ő sose tudta emlékébe bevésni egyetlenegy felhőnek a hű arcképét se. Kelnek, bomolnak, múlnak és az ég kék. És hogy „Mi van amott a hídon, micsoda szépség, / Mily bánat, mi köze hozzá szívemnek? / Oszlopok, ívek; bicikli, kocsi, népség, / Híd alatt néma hajók jönnek-mennek, / Milyen egyszerű ...

„... és nyugtot nem enged.”

Mi nem enged nyugtot? Hogy akár a lombos fán is mit tudok annyit nézni? S „mikor a levelek már mind leszálltak? / ... Hogy fejtsem meg? Hogy értsem? Mit csináljak?” Mintha visszafordítanék valamit, eredetibe. Majdnem elvittem a könyvet a második párizsi útra is. Nem vittem. Két Alíz-tollat még be kell ragasztani. Elöl ilyen bejegyzések vannak: „Szpéró, 1986. XI. 15. szombat. Kis fürdésekor ejtette el..Egy toll! Rettentő sokáig tojt... lassan vedlett ki. Szpéró öreg lett, mondta feleségem szomorúan. „Az egyik utolsó az idén.” Az „egyik” után zárójelben kérdőjel. Aztán: „Tollak Pipi nyakáról, 1985. VI. 19.” És: „Itt van Pipi az infralámpa alatt. Nyög. Nem bírja kitojni...” A tojást. Egyszer beletört Pié, javítom, Pipibe a tojás. Egyszer egy nap kettő- jöt, javítom, kettő jött ki belőle. Gépem hű tükre több mindenk. javítom, mindennek. A gyatrulóságnak; a magam gyarló makacskodásának; ember és ember kapcsolatának – maradt így egész nyáron, majd csak megleszek vele. Ily alapon. „Sziszegő hangokat ad, szegény.” Pipi, tudniillik. Micsoda kín volt nekik sokszor a sok-sok tojás, a sokadik stb. Hátral: „Karomra ejtette.” Egy toll ez is, persze. „Istenem segítsd!” Szpéróról van szó. 1987. X. 25. Jó későn vedlett, szörnyű későn. Most a maiak már augusztusban ...! „Oly kis fehér ...!” Szpéró nagyon kifehéřült. A homlokán az uot, javítom, utolsó előtti évben kis fehér csillag lett. Innen: Lovacska!

„Mire való az eget is annyit nézni? / Figyelni felhők álomarcú népét? / Sohase tudtam emlékembe bevésni / Egyetlenegy felhőnek hű arcképét, / Kelnek, bomolnak, múlnak és az ég kék.” Egyetlenegy futamot nem bírtam így bevésni „emlékembe”. És mégis.

Vagy ahogy járt, kelt, megállt ő, és mindent nézett, és mindig gondolkodott. „De amit gondolok”, írta, „Úgy elmegy mint a zaj, / Úgy elmegy mint a füst, / Úgy elmegy mint a víz, / Úgy elmegy mint a felhő.”

Sokszor ez van: főleg a Kriaun sokszor, ott sok az autóstart!

Hogy Szpérónak nagyon fehér volt a két szárnya. Mármost akkor az mi volt, hogy összecsucokta őket? Vagy ahogy ők olyan laposak, összeesettek lesznek? A kocsi, a startautóis, javítom, startautó is lapos lesz; és elhúz. A mezőny pedig megy. Eltűnik a célegyenes utáni kanyarban. Hogy majd: jöjjön.

A *Háztető a Montmartre-on* című versben az van, hogy ablaka szembe van az ócska háztetővel, s látja az eget, az ég alatt a karcsú kéménysereget. „Ez itt Páris fölött mint fekete nádas nő fel.” Nagyon szép sor. Aztán: „De nem jó, ugye nem jó menni a messzi égen, / A felhők rajzain szenvedni oktalan, / És nézni végtelen, némán, boldogtalan / Párist, a legszebb várost, ahol semmim sincs nékem.”

Hát nekem lett: Vincennes. Az események gyorsan érik egymást. Szabályos

rendben. Csupa kiszámíthatatlansáá, javítom, kiszámíthatatlansággal. De számíthatón. Van tét. Nem kell, hogy nagy legyen. Hamar feledni lehet a kudarcot, jöhet az új esély. Süt hozzá a nap. Lovak vannak! Színek. Részese is vagy eseményeknek, kívül is maradhatsz. Szabadon mozogsz. Valamit úgy csinálsz, egy renden belül, lazán, ahogy akarod. Rengeteg minden van egy versenynapon. Egy versenynappal. A szalma a kocsikban. A tó.

Szép Ernő azt mondja közben: „De messzi van az élet, de messzi van az élet.”

Olvastam nála régen, hogy „hippodromba” vitték el. Most látom: ez hippodrom. Lóversenypálya. A vincennes-i. S van Hip- potel. Nem hippiké stb.

Most megnézek egy kosá, javítom, korábbi oldalt. Talán túl erős. Öböl, lótulajdonosok, zugok, stricik, kocsmárosok, politikusok stb. Összevissza minden. Megnézem. Működik a jó magyar öncenzúrám. Mert, hallottam, nem sajtószabadság azért már az, ami végképp „inkonstruktív” stb. Nézzük meg, sőt, még hogy a lovakkal kapcsolatosan is... hogy senkit meg ne sértsek. Dehogy akartam bárkit megsérteni. Avval, hogy egyáltalán politikusokkal emlegetem őket egy oldalonR, javítom, egy oldalon.

Én már sose szabadulok gyerekkorom eme vicceitől: például hogy: „Mi az abszolút szabadság meghatározása?” – „Szabad országban szabad emberek azt teszik, amit szabad.”

Rettentőn-drágább-ba fog kerülni akár egy párizsi repülőjegy is! Ezekkel az Öblökkel. Drágább-ba ... hogyan írjam ezt? ... a szállítás, minden. Avval minden. A termelés. Szomorúan ostoba dolgok. De ezek: vannak. Az élet evvel mind úgy *van*, mint a szerint, mint ahogy egy versenynapnak is sivár a vége.

De ilyen volt az az 50 franc Tanióra! Úgy kell nekem! Mit nem tudtam már békén maradni?

Viszont így volt egy futamom tuti. Ésbe, javítom, és bejöhetett volna egy autszájder.

S a többi.

Jaj, az a kutya! Annyira szeretek mindig elsőül – s később is, kora reggel – a boulevard des Italiens-en menni az Operáig, onnan a rue de la Paix-n le a Jardin des Tuileries-hez, a Tuilériák kertjéhez. A Rivoli előtt – a Kert és a Vendôme tér közt – árkádok húzódnak, s áprilisban ezeket „mozaikozták”. A gyönyörű és kevésbé gyönyörű kirakatokai, javítom, kirakatok előtt a járdát. Nézem most, mik a művek. Mozaikba-kirakva a boltok, cégek neve rendre: PHARMACY H. H. SWANN ... PARFUMERIE CATHRINE ... BRITISH AIRWAYS ... Tiszta élvezet egy durván-hagyott aszfalt-rész. Aztán: SULKA ... ANNICK GOUTAL ... DALLAS ... KEN LANE ... AGRY ... RHO- DES & BROUSSE ... ESPACE CASTIGLIONE stb. Füzetembe másoltam ezt mind. Miért? Pár napm, javítom, múlva ismét arra jártam. Egy sarkon, gazdagnak látszó üzlet előtt, hallom: valami ketyeg. Biztonsági berendezés, gondoltam. De honnét? Miért közeledik? Akkor láttam:

Láttam, hogy a fal mellett egy törpe-uszkár-méretű, rozsdás szín kutya üget. A szegény! Látszott, magányos. Látni való volt, elhagyott, szokvány, javítom talán, szökevény, kicsapott kutya. Vagy más ilyesmi. S befordult az árkádok alá. Már a mozaikon ügetett, ketyegett négy lába. Az ANNICK-on stb. És a fél fara, az egyik hátsó lába oldalt: le volt rútvál csupaszodva. Rühes? Egyéb? Harcolt? Szánalmas és reménytelen látvány volt. Miféle sors felé halad? Ő hogyan fog meghalni? Szuszi is

csavargó kutya volt. Aki injeki, javítom, injekcióztatni akarta vinni, „hó”, javítom, „jót akart” neki. Na, persze.

Dömi közben megjegyzi, hogy „már az inekcijó” szavt se tudja „ez” rendesen leírni. Ez az „ez” én volnék.

Az árkádok és a kutya együtt: Félvilági történet címmel került be a füzetembe. Na, ja.

Koppenhágában volt egy ikertörténetem erre. Hajnal. Megyek az óvárosban, valami *gadén*. Egy elegáns butik előtt, az ajtómélyedésben, koldusasszony ül. Ott éjszakázott. Emlékszem: ebben az ajtóban álldogált tegnap, dél tájt, egy kis kutya, Öleb-féle. Most ez az öregasszony ül itt, motyókkal. Előkotrom a hazuról vitt mackósajtomat, neki adom a felét. (Az egészet. Ld. Norwichból Enghienbe.) Párizsban is adtam fal mellett ülőknek a hazai kekszemből, mackósajtomból. Nem tudtam volna jó szívvel sört inni másképp.

A Ruan ... – lovat azért játszottam, mert Enghien napja után átmentem Rouenba. Mesélem feleségemnek – ahogy épp „öblö- zünk”; de már ez az „Öböl” is agyon nyúzódik –, igen, hogy Rouen engem mennyire elkapott. Párizsban Szpéro „gondolata” a St. Severin-templomnál támadt. Ott „álmodtam meg” őt. Aztán Utrillo ilyen festménye. Aztán a Lánchídtól: egy nap: maga Szpéro. S mesélem: el is felejtettem úgy „külön” gondolkozni rajta: melyik hídról szórták Szent Johanna, vagyis Jeanne d’Arc hamvait a Szajnába. Csak ennyi volt: Rouen nekem nagyon megvolt, nagyon-nagyon meg. Ráleltem az ottani St. Sever-központra, és a templomban orgonáltam is egy kicsit. Az orgonista épp ott ült; és azt meséltem neki, brit vagyok; apám ejtőernyősként halt meg Rouenban 1944-ben. Ezt mondtam az Arcade és az Adriadne szállodában is, ahol jövő évi „terveimhez” prospektust kértem, árat. Párizsban a nemzetgyűlés épületével szemközt a parti sétány kőfalán két tábla van:

A LA MEMOIRE DE
 Michel Varin de la
 Brunnelliere
 Croix de Guerre
 Engage volontaire a 18 ans
 Mórt pour la Francé
 le 25 Aôut 1944
 1er Regiment de Marche
 du Tchad
 2e D. B.
 A másik bálán: jav., táv., jav.
 táblán:

ICI SONT TOMBES
 pour la liberation de Paris
 Claude Billant
 et
 Félix Brulot

Ráfestve feketével,
 zagyván:
 Morts pour Morts ...

Felette feketével:
 Morts inutiles = hasztalan
 halálok; és egy kis
 horogkereszt

Nem egészen jól tudom saját
 írásom kiolvasni, efféle
 nevek.

Az Ordenes, jav., Ordener úti brasserie-ben Lichtenstein – Liechtenstein? – büszke

polgárának vallom magam.

Az újságok tele az Öböllel...

... tele a második világháború 50 évvel ezelőtti dolgaival. Nekem, ha ember-név jut eszembe, elsőül konkrétan ez: Jean Moulin...

... a tévében valami ilyen háborús film, kivégzés. Csatornát váltok.

Öblöt váltanék a tévében.

Füzetemben végre Vincennes. Az utolsó nap. Augusztus 23. „Ülök a kis tó mellett. Betonlapok. Egy makk pottyant elébem az erdőn. Un. Leltem még egyet. Un et Un?” Tippem! Aztán: „Ideje menni jegyet váltani. – – – Ursel is?!” Aláhúzva!

S micsoda jó, hogy megtettem.

Urselt is.

Na ja, a hülyéje, mondja Dömi halkán, saját köreiben. Még ezen gondolkodott.

Főmedvém, ne légy Vehemence.

A patak fölötti kis hidakon mész át, barátom, mondja Főmedvém. Hogy ha leszakad, kicsit pottyan)! A Kazinczka mesélte ugyanis, hogy az egyik híd félig le volt kerítve, piros-fehér szalagokkal, rudakkal, deszkákkal. Leszakadozó volt az a fele!

Egy madarunk talán most fog meghalni. Nem sok szó esett róla. Aliznak volt egy szomszédját, javítom, szomszédja-társa. Egy lelenc kék papagáj. A Pepi. A Pepi meghalt 1986-ban. Akkor hoztuk ide a Tódort. Hogy Aliz ne legyen egyedül. De a tenyésztett papagájoknak – ez, félő, tenyésztői lelkiismeretlenség – komoly fenyegetettsége, egyebek közt, a lábbénulás. Ez Tódornál négyéves kora után beütött. Aztán a másik lába. Csőrével kapaszkodik ... a földön csúszik-mászik, szegényem!

Éjszaka nagy zajt csap, mert nem bír megkapaszkodni a lábával. Csak a csőrével végül, valahol. A nehéz test repülése után. A nagy szárnyak...! Kint alszik, halványzöld lámpa mellett, a konyhában. De sok dolga volt feleségemnek vele is, míg Párizsban voltam. S most: csak akkor ne, akkor ne haljon meg, ne akkor haljon meg a Tóó, javítom, Tódor, mikor egyedül vagyok. Sose haljon meg, na, ja, de ... ne akkor!

Ez így nem élet, mondja rá feleségem. S mégse akarhatjuk a halálát. Rémes a beinjekcióztatás. Én se akarnék így élni, mondom. Ilyenekről beszélünk, különféle ismerősökről, például a kutyások közül négyen haltak meg az utóbbi két évben, az itteni kutyás ismerőseink közül, és egy teljes lenyomorodás.

„Nyugi. Véget vetni a gyötrődésnek. Un et Un, és kész.” Ezt jegyeztem fel a kis tó partján. De mielőtt mentem volna, hogy jegyet váltsak stb., felfirkáltam: „Ursel is??” Ez az a bejegyzés.

Feleségem mesélte telefonon: Lichtensteinbe se kell már vízum!

Most mi a tipp. Tódorral, mi?!

(Vagy Liechtensteinbe? Ez miért nem evidens, például?)

Az evidencia, írtam föl a füzetem hátoldalára, nem „jó”, de állapot. Bocsánat. Nem jó állapot. De állapot, és nem reflexió. Ekképp több, mint a „bal”, a „jobb”. Na, ja.

Un etUjav., Un., javítom, Un et Un, makkok alapján.

S akkor: Valerio? Volero? És melyik versenyen evidencia a Tatiana Viennoise? Enghienben még Krieau-hú voltam, Tatiana Viennoise, mint olvasom, harmadik lett. Vincennes kiütötte Kricaut. S első sikerem Tatiana Viennoise volt. Hol itt az evidencia? Vagy: az nincs mindenben? Mindenütt?

Az nincs minden bokorban. Evidencia, mondja Főmedvém, és lócitromot ért rajta – mert oly szép kerek szó! – nincs minden bokorban!

Fordítóm, itt valamivel meg kell ezt kényszerűen oldani. Evidencia a porban: lócitrom. Felmutatom neked az evidenciát egy marék porban. Hamu és gyémánt stb.

De tényleg szent volt a szétomlott lócitrom-anyag a forró porban. Közeledtem a hippodrom felé. A szalma. A Hippotel. A sötétzöld pokróc a baktató lovon, akit vezetnek. Az istállók.

Bécs felé vissza, a buszon beszélgetek valakivel. Krieaut mesélem neki. „Hier ist Ihr Krieau...!” Ezt kiáltja hirtelen. Kinézek. Aha ... de valami... nincs rendjén, nem jön össze. Lovasok ... magasban ... a ló hátán. Ringanak. Sűrű csoportban. Rajt előtt, talán. „Nem, ez Freudenu, a galopp ... néma”, javítom, „nem az ügető ...!” – „Ah, so, natürlich...!”

De Vincennes-ben van galopp is, mondom, ügető is.

Jönnek ki szép lassan, elhaladnak a tribün előtt. Nézni lehet a lovakat, kábé mi várható. Ez-az: látszik.

Freudenaunái, ahogy a busz elhúzott a villanó látvány előtt, a színek, a lovasok a nagy napban ... magasabban a föld színénél, javítom, színénél, szokatlan magasban: mintha Szpéró lett volna ott. Kicsit magasabban a földnél. Lassan ringatózott valami, valami együttes, ami „Szpéró is volt...”

Volt ugyanannyira, mint ami a földben van.

Délután van. Jön át Samu. Rettentően vedlik. Tegnap nem bírt elérni egy kis magasságot. Feljajdult, még egyszer próbálta, nagyot sikoltott. Gyorsan visszatettük a kalitkába, visszatereltük a kalitkába. Nehogy már aztán ...!

Samu is, igen ... nehogy már olyankor haljon meg, mikor egyikünk nincs idehaza.

Feleségem a szakkönyvet nézi. Tódor görcseire. Átkozza a tenyésztőket. A görcs: B-vitamin hiánya lehet, de elemi, nem nagyon „pótszerezhető”. Vagy hát nem tudjuk. Lehet, már az agyban, a központi idegrendszerben ... van valami baj.

Hirtelen a világ várhatóságaira gondolok. A központi bomlásra „erretájt nálunk”. S ami ebből még lesz. A *Menthetetlen* vezércikk hozta? Más cikk? Hogy kiderül, hiába éltünk egy csomó évtizedet, reménytelenség vár ránk?

Egyre rosszabb és rosszabb?

Milyen vicces volt még Bécsben ez: jöttem át Döblingen, s látom kiírva egy kapun: Üzemidegeneknek A Belépés Tilos. És erre rögtön azt nézem, nem tudom, miért, milyen utca is a keresztutca. Paradisgasse. Igen, Paradisgasse. Erre írtam: Üzemidegen a Paradicsomban.

De ez nem olyan tréfás dolog.

Széchenyi-Lánchíd. Széchenyi-Döbling. Széchenyi-lóverseny. Széchenyi-Alagút. Amibe a Lánchidat betolják.

Az alagút... Mi minden hogy jön össze? Az alagút, amibe megyünk...?!

Csak úgy ideírom: Marguerite de Rochechouart de Montpipeau. 1665-1727. Abbesse du Montmartre.

Pipi, amilyen vak biztonsággal, vakon bízva, vakon-merően mozgott a kalitkában. Velem van mindig egy fényképe. De neki nem „mutatom” a patakot stb. Tippet se

kérek hozzá. Egysz, javítom, egy szemet, annyit se.

Feleségem mit megtett érte! Mit meg nem tett! Jön egy pont, ahol megszűnnek ezek a lehetőségek.

Például: ha egy országnál jön el ez a pont, ha nagyon sokunknak jön el? Hogyanfo, javítom, hogyan fogok Vincennes-re visszagondolni? Vagy miként lesz az egész?

Vagy ez is olyan „Un et Un” és „Texas” gondolkodás? Hasonlata lehet „emilyenek” az „amolyan”? Vagy fordítva?!

Ha én azt tudnám. Szép Ernő mindent tudott, majdnem mindent, de mindenmindenfélét, a mindenfélékből mindent, tényleg. „De szégyenélni”, javítom, „de szégyen élni / De szégyen élni / Tovább köszönni / Tovább beszélni / Jaj emlékezni / Jaj mindent tudni / Hallgatni szépen / Némán hazudni / ... Bújkálni várni / Haláltól félni / De szégyen élni / De szégyen élni / Remélni hinni / Éghez epedni / Szívnek dobogni / Meg nemr, javítom, meg nem repedni.” Minden stílusbeli túlzásával: végső szavak. Vagy:

„Ha én azt tudnám ki a legszebb,
Ha én azt tudnám mi a legjobb,
Ha én azt tudnám merre tartsak,
Ha én azt tudnám mitévő legyek.”

Ez így, egybe-írva. Mitévő.

Ennek valami hasonlata, hogy: Un et Un? Ursel? S lehet kettőt is tenni, hármat; sok mindent. Irgalmas változat a lóverseny minden futama. És sok futam van. Lehet javítani.

„Ha én azt tudnám min örüljek,
Ha én azt tudnám mért sóhajtsak,
Ha én azt tudnám minek élek,
Ha én azt tudnám hogy mi lesz velem.”

Tódor, a kék madár görcsöl, görcsöl, görcsöl. Feleségem áthozta őt, két keze közé fogva tartja. Most ez hogyan lesz?

Feleségem már ennek a halálnak a fájásával utazik Párizsba? Elviszem magammal Tódort, mondta, még délelőtt, hogy a görcsök nem voltak – nem ennyire. Na, ja, tudja ő is, nem viheti. De hát ne akkor jöjjön a vég, mikor egyedül vagyok velük itt.

Valaki azt mondta – ahogy a Szent Lajos lánchídját meséltem neki; hogy a háborúban láttam a felrobbanása, bocsánat, felrobbantása után, láttam az újjáépülés után, jártam rajta utolsó nap, mielőtt javíz, javítom, javítani kezdték, potyogtak a daruról a homokzsákok, átbátorkodtunk rajta ketten-három, javítom, hárman, mentem rajta szín jég járdán, mentem rajta olyan vérző hátsóval, aranyér stb., hogy a nadrágom szárán átütött, mentem rajta karácsonyi ajándékokkal, mentem rajta először az apám nagykabátjában, mentem és mentem rajta, és vittek; és hoztak; mentem és jöttem; és Szpéro és Szuszi: mindjárt mondom, valaki mit ismételt el: – Azzal, hogy meghalt a Szpéro, kérdezte, s az én gondolataimat ismétled, mondtam neki, nem adott-e neked külön is nagyon sokat, kérdezte, mondom ez a valaki. De, mondtam neki, még ezzel is nagyon sokat adott. Londont, Párizst, Koppenhágát, Kölnt, Bécsét stb.

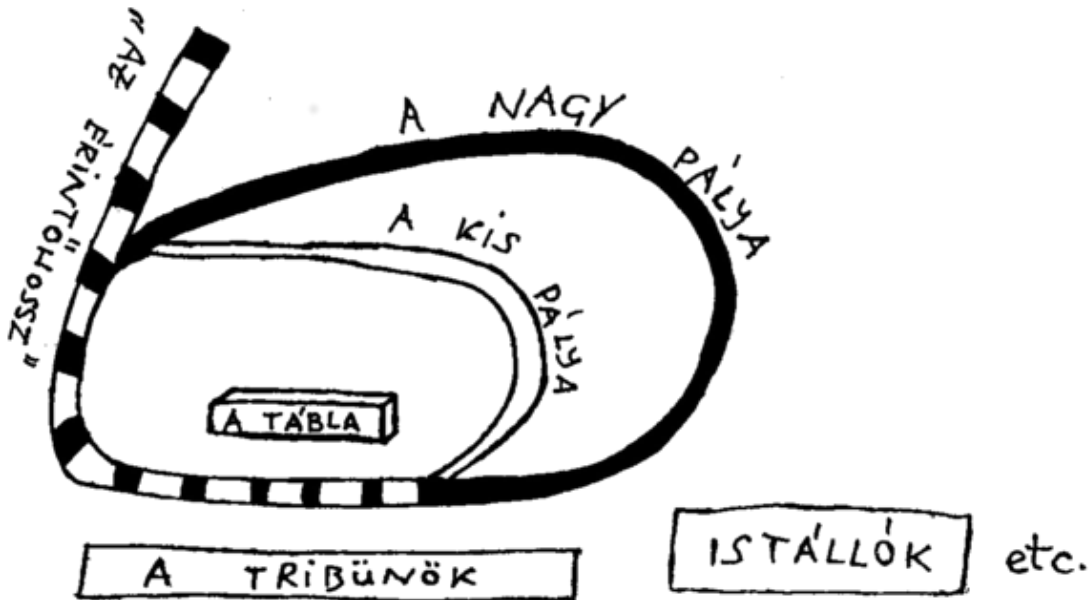
„Hallom”, idézem most már pontosan, „fülemnél ott dobog / irtózatoss madár-szive. / Ha elröpülne egy napon, / mostmár eldőlnék nélküle”. Egybe, így, „mostmár”. Leszakadt veled a híd, melynek Szpéro volt an, javítom, neve, de te kiúsztál a partra,

mondja ismerősöm.

Kösz ezt a változatot.

Megy haza a tömeg, ürül Vincennes. Autók, autók, sok kocsi, népség. Hamar nekivágok a patak menti útnak. Megyek, vissza a Daumesnil av. Felé.

Ide a pálya rajza kerül:

Icsi, széncinegénk most egy mogyoróval játszik a földön. Feleségem gurítja neki, lesi utánaszalad, megböki.

Nemes Nagy Ágnes, még:

„Most széklábak körül lakom.
Minden tárgynak térdéig érek.
Akkor vállal vágtam a térnek.
S mennyi madár volt. Mennyi tér.
Mint egy szélfújta lángfüzér
szirmai, tépve és lobogva
szálltak, rajokban susterogva,
egy dobbanással szerterántva,
mintha egy szív madár-szilánkra
pattanna szét, repülne szét –”

Még, Nemes Nagy Ágnes:

„Patkolj nekem lovat, kovács,
hadd vigyen egyszer már haza.
Jó ez a szódás paripa.

A cukrászboltnál majd megállunk ...”

A Daumesnilen majd megállunk ...

„... és lassan úsztatunk tovább,
valami víz, valami fák,
valami lombos némaság,
talán valami suhogó,
lomb-kupolák alatt futó ...”

Én mondtam: a hazamenés, az odamenés is benne van a Vincennes-ben. Abban, hogy öt futamot elvittem. Meg kettőt, kicsit erő erejével bár, de el, még azokat is.

Nemlehet, javítom, nem lehet ingyen. Semmit. Én csak teljes bedobással képzelhetek, javítom, képzelhetek el bármit. Másképp nem is hihetek benne. Csak ha teljesen ráadom magam. Határt nem ismerve. Agyon égetve, mondjuk így, az agyamat.

A kék szegélyű lépcsőkön, a patak partján, hazafelé... haza már üresjáratként, de teli, telis-teli.

„... talán folyó a rengetegben ...
Átölelem a ló nyakát.”

Még:

„Mert végül semmitem marad,
csak az angyalok s a lovak.”

Ezt így: „semmitem”, egybe.

„Csak állnak lent az udvaron,
az angyalok meg a szobámban;
csellengnek néha szinte százan –
egy lény mit is tesz önmagában?
Feldobrokol, s ismét megáll,
vagy szárnyát csattogtatja olykor,
mint egy szellőzködő madár.”

Tessék. A startautó.

A fordító, kérem, nyugodtan: valami erős nyersben, de: éreztetve, hogy *nyers* szövege lett.

És:

„Csak állnak és nincs semmi más ...
csak láb, csak szárny – az út, az ég...

oly távol vannak, oly közel.
Talán ők már nem hagynak el.”

Ki hitte, mondja feleségem, hogy ez lesz majd. Sorra mennek és mennek el. Most talán Tódor. Böbe, Éliás, Poszi – a barátposzáta –, Szpéro és Pipi után. Ki hitte.

Megy, feleségem, darál össze zöldféléket... erősen vitaminos lével akarja itatni Tódort. Tutut, a zöldikét egyszer már megmentettük így. Tutu az idén is többször csaknem meghalt.

Az elég borzasztó volt, gondolom hirtelen, a patak partján – nem, nem a startautó fehér szárnyait látva ahogy Szpéro akkor, június hatodikán, éjjel. Ahogy fél lábbal lógott lefelé a rúdról. Egy fakanálról. Most alig látom itt a betűket.

Aztán forogni kezdett a porban. Megmutatom neked ... és hamu és gyémánt... és ég veled, nagyság pora, hamvak.

S a koporsó, ki Montmorencyre. Ez Norwidról szóló vers, egy lengyel költőé. Nemes Nagy Ágnes pedig, a háborús költő Sidney Keyes emlékének:

„Fordul a híd, lejtősödik ...

De nem is:

„Elbukott. Por szítál, szemcsésen ül a szájra,
felsír a fék, akár a kés ...”

Mert *Villamos* a vers címe. És váltogató-technikával van írva.

„... egyedül, egyedül, a kezek szétterülnek,
nem tart tovább már, ami tart,
a szív alatt a föld remegve, rángva lüktet,
és omlik, mint a gyöngye part

(Majd görcsölök, görcsölök, görcsölök!?)

Akkor fölemeltem Szpérót; sose hagyott ilyet, tizenegy évig sose ... hogy a kalitkájába benyúljak, ott megfogjam. Azt már nem. A vállamon ült, ingem nyaka és nyakam közé bújt, a gépemen mászkált, a mezítelen lábfejemen ült, körmöm rágta, fülem és hajam cibálta, elaludt rajtam. De a kalitkájában, a házában nem hagyta megfogni magát. Most ott fogtam őt, két-tenyérre, rángott és elcsitult.

Ült. Nyitva volt a szeme. A testéből meleg áradt. Most egy sötétzöld pokrócot képzelek rá.

A kocsiban szalma van. Végigheveredem a szalmán.

Aztán teltek a negyedórák. Kérdeztem feleségemet. Mit szólna, ha ... Egy liter kávéért kértem volna. Fél három múlt. Odajött, vállamra tette a kezét. Akkor éreztem, hogy Szpéro a kezeim közt már rég nem él.

Miután eltemettük őt a Tabánban, kicsit egyedül akartam maradni, aztán hazajönni csak a többiekhez, délre. Feleségem kérte, ne igyam, ne sokat. Nem ittam. Alig. Egy pohár bort.

Szív sem szakadt meg, híd se le.

A Lánchídon mentem át. El is felejtettem In, javítom, lenézni a lelőhelyére. Ahol összetalálkoztunk, Szpéro meg én, 1977-ben.

A futamoknál se gondoltam külön rá. Freudenu ... meg pár autóstart. Meg úgy különben. A pataknál elővettem a képét, de ezt mármon., javítom, mondtam. Talán ott nem kellett semmit se javítani.

A lovasok, a lovasok ...

Néha van ez: „sírásom mázoló a falra”.

A falakon hideg lobog.

Felébredtem, többször is, éjszaka. Nem gondoltam mindig rá. De azért lassan. Másnap valahogy talpon kellett lennem.

Y l m ö ... véletlenül félreütött betűk. Az egész ábécé félre-ütés, ha ilyen rendszert veszünk föl hozzá: az abszolút félreütés a kép címe. Olyan ez, mint mind a tizenhét,

nyolc, kilenc stb. lovat megtenni.

A rue Dominique, rue St. Dominique. Kora délelőtti brasserie. Megiszom egy pohár sört. De oda nem járok vissza. Egyszer egy vasárnap délelőtt. A Pompe utca. Hirtelen kisvárosi világ a nagy, szép, platános sugárutaktól beljebb. Brasserie. Nagy Sürés-forrás. Sürrés. Sör és sürrés. Lóversenycetlik, ezek hármasok, nyilván. A „gannyé” csak ezüstszelvényke.

Megnézem most a követ, a kavicsot, melyen ő álldogált. Ültem egy fatönkön, kis fatönk volt, egy kiöblösödő patakszakaszzal mellett. Hidakon mentem át, való igaz, Döminek igaza van. Ismerősömmek is.

Itt most semmi több nincs, amit mondani akarnék, újabb bármi: semmi. Mikor nem utaztam el Szpéró mellől, 1988-ban ... akkor is ezen a hídon jártam át... elintézni-és-lemondani.

Másolhatom a három dolgot. Még Párizsban följegyeztem, hogy a Krieau-Kurír-cikk és a Nagyanyák napja. Innen még az „Anna” kell. Aztán a harmadik: befejezni, amit Szép Ernő Híd-jából ide akarok.

Akkor, hogy ezt a cikket írtam, azt hittem, örökké csak Krieau lesz „a” versenyszínhely. A cikk címe ez lett:

Nem azé, aki fut?

Maga a cikk – közben Tódor rettentő görcsökben; meg fog halni? Aliz nagyon vedlik, lebegő-zilált könnyű; Samura nagyon kell vigyázni, alig van aktív szárnytolla –, maga a cikk:

Krieau, vagyis a bécsi ügető. De hát hogy keveredtem ki én ide? Mikor Pesten még soha életemben ...! Hiszik, nem hiszik, a „Bécs, 1990. június” című kulturális ajánlófüzetben állt. Ám nincs sok idő ezen töprengeni, már fut és nyert Übleisszel Fábrián, Plschekkel Gava S.; s nekem mégsem ők maradtak meg első bűvöletnek. Hanem hogy lekászálódom az Előre-pályát idéző tribünáljra, s megyek, mert jön Valaki. Igen, a ló is madár, ezt érzem, mert volt egy madaram, s miatta van ... hogy itt vagyok például, tizenegy évig hívtam Cicámnak és Lovacskámnak, úgy hívták: Szpéró, és volt a végén egy csillag a homlokán, fehér. És volt egy barátja, Jácint, távoli barát, de most Bécsből is írtam levelet neki s gazdájának. Harmadik futam: Jacinthe ... Szédelvek be a fedettbe, fogadni.

Ki sem tudom tölteni, nincs „szűz kéz”. Jacinthe nekem, ezt érzem, üzen. Mennyit tegyek rá? Nagy, sima 10:201-es hármas befutó, mindegy, van pár „zíg” Jacinthém is. Így indul. Már meg vagyok bódulva. De akkor Comanchero – mögötte A. Übleis – kijózanít. Szépen elviszi a hármasomat, mert utána jön be rendre Bloody Meadow, Cleopatra Fortuna, Diksy Mán. Haragszom rá? Nézem, ahogy ünneplésre jön, kis egyenest fut. De szép vagy, Comanchero, mondom; minden meg van bocsátva. Azért csakhamar hazatérek. Megyek a Práter fája alatt, a Rasumofsky utcán, át a Sünn Hofon, minden csudásabb, a forráság ellenére. Boldog vagyok a Traber Zeitunggel. Gyönyörű újság, az biztos. 25 öS-be kerül; megéri. Alig várom a következő versenynapot. Ez nem hosszú várakozási idő. Csütörtökre szombat.

Törzsvendégként mozgok már. Gazdagon meríték a kártyákból; lakhelyemen már ilyenekre jegyzetek, írom első lóversenyes verseimet. De most ez mind komolytalan. Most csak Krieau van, a bűvölet nevek: Lady Ruletté, Baby Miller, Medina Maxina. A hajtok neveit is kezdem ismerni. Az említetteken kívül: Konrad Spaderna ... és hogy fehér alapon kék elefántok ...! Meg Martinu, Kuber, Scherber, Marz, Konlechner ...

Vesztek, szolidan, ám derekasan. Kihagyok futamokat. A felénél megint eljövök. Ez nem „olyan” szenvedély. Csak van egy csomó minden. Már a Práter lombárnyfényfoltjain, ágak és lapulevelek közt gázolva is hevesebben dobogok, ahogy hallom a női hangot: „Noch elf Minuten bis zum Start. . Idehaza ezt gyakorlom, ezzel büszkélkedem, hogyan tudom utánozni. És a startautó! Ahogy „Start frei!” És ahogy azok a fehér szárnyak – Szpérónak öregségére szinte teljesen fehér szárnyai lettek! – elemelkednek. Kicsit mindig elhomályosul a túlsó egyenes a szememnek, ahogy egy-egy futam így indul. Mind külön-külön és teljes valóság. Mit tudom én, micsoda kié ... aki fut... aki elfut... aki igyekszik ... Ez a teljes élet, mutatom, és sört kérek. Jó drága, de egy futamot kihagyok a Schwechater kedvéért. Még a Schwechater-reklámot is másképp nézem a városban ... ezóta! És a kisasszony hamarosan asztalomon hagyja a ló-tó-futó tálcát, nyolc-tíz üveggel... megengedem, nem? Boldogan! Ha ilyen megbízható vagyok! Minden más –!, a Rasumofsky-vagy-milyen utcán, a hatodik futam után hazaérve – azért végig nem maradok még ott! – az embereket ilyen szemmel nézem. Hogy én *onnét* jövök.

Pár szép bukásom: van egy Aliz nevű madaram is, sánta, hatéves, Szpéro utóda. Minden Alice-t, Alisé F.-et stb. megrakok. Bukás, mondom. Mesélem itthon, aztán, mindezeket is büszkén. Szpéro akkor éjszaka, hogy örökre elment, startolt? Célba ért? Ugyan, én a poros napfényben boldog vagyok az emlékével is. Nézzük, már Bécs város nagydíját futják. Az előfutamokat: selejteznek. Bent a fedettben, már a két selejtezőfutam után, megveregeti a vállamat egy Miss Marple-szerű hölgy. Nem, a döntő rajtszámait nem tudom. Restelleném mondani, hogy meg se várom. Ennyi elég volt. Akkor újabb vállérintés. Jön Miss Marple. Fiatal barátom, megvannak a rajtszámok. És diktálja, írom. Umiko de Larre egyes, Saqueto ötös, Fornia Dynamit nyolcas stb. Tartsunk össze, biztat, kacsint. Megy fogadni. Megyek haza, írok verset. Másnap: búcsúnapom Bécsben.

Búcsúnap nekem bánat. Koppenhágában guberáltam a bánat ellen, itt veszek egy bécsi Kuriert, nézem a Nagydíjat. A minde- nit! Bellino Hanover nyert! Én is őt tettem volna, érzem. És utána de ingerlő ez a Wallturno! Egy kettesem – „cvilling” – meglett volna. Egész nap ezt latolgom, hajtogatom. Itthon aztán látom, versbe mit tippeltem: Fii Meadow, Purser, Martell Guy. Nemakatok jav., nem akarok hinni a szememnek! Mesélem is országos fuvolaművészünknek a kocsmában. Meg hogy Comanchero ... de szép vagy, Comanchero. Mikor vagy ötödször mondom neki, hogy ez a megbocsátás volt, megkérdi: „Szívet a kézre, mit gondoltál úgy tényleg a Comancheróról?” Biztatom vigyorogva, mondd ki, művészem, mondd ki! Azt mondja, de lágy hangon – „fehér néger” a beceneve a kocsmában, s nem hiába –: „Comanchero, le vagy sz ... va!”

Ezt gondoltam.

Megj., írtam még a cikk végéhez: Versenynapok idén Krieauban: szeptember i., 7., 9., 14., 15., 21., 23., 28., 29. Október 5., 7., 12., 13. stb. Talán a születésnapomra, december 8-ára kimegyek. Hátha fut Comanchero, Jacinthe ... látom Spadernát. Übleist, és a többi. Megyek a Práter fáin alatt, valaki trenyál...

A cikk vége.

„A két könyököm a hídon, fejem lehajlott, nézem ...” S tovább: „Gyönyörködöm ebben a szép csalódásban, és hirtelen vissz- szaemlékezem egy szegény fahídra...” Igen, ez Szép Ernő megint. Mindjárt végzünk. „Ebben a pillanatban nyugtalan önvád ereszkedik a lelkemre ... és úgy érzem, mintha felelős volnék mindenkinek az életéért, akivel beszéltem, akit megnéztem, és akinek csak a fényképét láttam, vagy akinek csak a leírt nevét elolvastam, vagy akit csak említeni hallottam ... és sajnálatom úgy borul a világ fölé, mint a beborult ég, amelyből mindjárt elered az eső. Az egész világ előtt kéne fölállanom egyszer”, folytatja Szép Ernő, „mint... egy magas tribünre...” – !!! –, „s ott lenne minden élő ember, és én lekiáltanék hozzájuk: Minek éltek? Mit akartok? Mirevaló minden, amit csináltok? Mirevaló bántani egymást? Mirevaló pénzt gyűjteni? Mirevaló nagy házakat építeni?” Ó, a régi nagy házak, de szerettem őket Párizsban! „Mirevaló, hogy nevetek van? Mireb”, jav., §, jav., jav., „mirevaló, hogy mindig beszéltek? Mirevaló iskolákat emelni, tanítani cs tanulni? Mirevaló könyveket q, jav., írni és zenét szerezni?” Hát ezt ma itt igencsak fölkérdik, haha! „Mirevaló a szerelem után epedni, és mirevaló előle menekülni? Mirevaló minden? A világ egy pillanatra megállna munkájában, veszekedésében, töprengésében, játékában és élvezetében, és az emberek mind fölnéznének, és egy hangon fölkiáltanák: Hát mit csináljunk? Nem tudnám, mit mondjak, és”, jav., „mondjak, hirtelen csak bocsánatot kérnék mindenkitől, aki él, és meg kell halnia, és megmondanám, hogy nagyon sajnálok mindenkit, és nem tehetek semmiről, azután búcsút intenék a zsebkendőmmel, és sírva leszállnának a tribünről. Megfordulok, lekönyöklök a híd korlátjára, és a Dunába lenézek. Milyen ezüst színe van az alkonyatban a víznek.” Az ezüstös „gannyé”-cédulák! „Vagy sárszíne? Milyen jól esik a víz fölé hajolni, és nézni ...”

„... és hirtelen visszaemlékszem egy szegény fahídra, amelyen épp úgy állottam magamban gyerekkoromban egy kis ér fölött, amelyet Kösélynek hívtak, az isten tudja, miért. A híd így elkezdett menni velem, és én jól megfogóztam, hogy el ne szédüljek, és azt hittem, a híd most végigvisz a Kösélyen, a Kösélyről a híd átmegy a Berettyóra, a Berettyóról a Körösre, a Körösről a Tiszára, a Tiszáról a Dunára, a Dunáról a Fekete-tengerre...”

Mindjárt kész.

„... a víz alattam, azt a nehéz és hideg homályt kezdem érezni magamban, amelyet a híd alatt látok. A híd már megállót, a kellemes, kurta szédület elmúlt a fejből, és megint arra gondolok, hogy boldogtalan vagyok. Csudálatos, hát hol volt ez az érzés, hogy nem éreztem az imént, mikor egy kis”, jav., „egy régi kis emlék mulattatott? Míg az emlékre gondolunk, hol van a többi emlék a lelkünkben? Az egész világ el van téve bennem, és életem minden percének képe. Olyan lehet az emlékezet, mint valami óriási díszletraktár...”

A lovak korábbi versenyeredményei!

Az újságok tippjei!

Táblázatok!

„... és eszméletem színpada mögött folyton tologatják a kulisszákat ... Most csak ez a mozdulatlan szürke víz van bennem, ami alattam van. Nem is víz, sár egy kiszáradt patak fenekén, s úgy hajlok fölébe, mint...”

Még a hajtók, zsokek nevei közül néhányat ide majd.

„... Meddig tart az ifjúság? Talán éppen ebben a pillanatban múlik el az én ifjúságom ... Sóhajtottam, főlemeltem a sóhajhoz a fejem, mert így mélyebbet tudok sóhajítani. Milyen jólesik sóhajítani ... A mély sóhajhoz föl kell emelni a fejünket, talán azért, hogy meglássuk az eget. Az égen ragad a szemem.”

Kulisszák.

Akkor néhány nagy név:	I.	II.	III.
L.-C. Abrivard	33	2	25
Ph. Békáért	74	7	1
Y. Dreux	155	18	15
J. Pier. Dubois	108	16	6
J.-Et. Dubois	67	10	0
Ph. Gillot	84	4	9
M.-M. Gougeon	94	4	15
J.-C. Hallais	168	23	8
Joël Hallais	64	14	5
A. Hawas	6	2	0
J. Kruithof	39	10	3
M. Lenoir	225	19	7
Pier. Levesque	48	5	2
J.-M. Monclin	102	11	4
B. Oger	114	9	5
J. P. Piton	45	0	45
M. Roussel	83	15	0
J.-P. Viel	66	5	2
Paul Viel	32	4	8

Gondolom, legalábbis, hogy az oszlopok I., II. és III. helyeket foglalnak össze. Ám lehet: valami mást...?! (Ide iktatom be: „Oly túl sok halál volt, hogy Tódornak se kívánhatom meg- megkönnyebbülésül.”)

Még a Nagyanyák napja c. vers második felével, a hosszabbik, az „Anna”-részrel vagyok adós. Evvel a regény véget is ér. Ez akkor:

2.

Anna

Sviderszki Gizella után nézzük most Turfitt Annát. Ott megyek valahol Mayfair szélén, a Piccadillyről befordulok a Dover Streetre, és egy nagyon drága szőnyegüzlet kirakatában dekoráció madarokat látok – küllemre akár a mieink, vagy az olcsó, turkálós-bolti, Párizsban vett ilyen karácsonyfadíszek társai – és ki van írva: TURFIT. Turfitt, Turfi, Tüfrié, apám mesélte családunk emez ágának eredetét, s valami francia dragonyosokat láttam, vagy hugenottákat. Az én Anna nagymamám olyan volt, mint a Camus anyja egy képen: algériai parasztasszony, mármint hogy nem parasztasszony már épp, dehogy, csak olyan aprónak, ráncosnak és föld-rög-szerűnek

tűnt fel az én emlék-szememben, ha csak gondoltam rá.
És hogy aki vele nem tud kijönni, az menjen. Ezt mondta
apám. A háború előtt Anna nagyanyám elvált a János
nagyapámtól, vagy különváltak, én nem tudom, és a
nagyamami
hozzánk költözött, emlékszem, a szőnyegen ülünk,
madarakkal
játszunk, melyek aztán fölkerülnek a karácsonyfára,
karácsony után a fa tűi az állatkert talaját fedik
az ablak alatt, és az ablak megzúdul hirtelen, a Lánchíd
most robban? vagy bevágódik egy gránát a szemközti
Andrássy-palotába? Nagyanyámmal a sötét lépcsőházban
futunk le az óvópincébe. Ő onnét aztán csak egy földszinti
lakás szintjéig jött fel, a fél ház ott szorongott abban
a szükséglakásban. 1945 januárjában, ha jól tudom,
előntötte a pincét a víz, közben Budapestet bombázták,
ágyúkkal lötték, felettünk még a Vár oldalában ott
ugattak a védelem aknavetői. Aztán itt a Vár-lejtőn
volt, hogy apám maga ásta meg a sírt, és a koporsót,
melyet a házbeli férfiak ácsoltak, leeresztették
valami kötelekkel; Anna nagyanyám 1945 februárjában így
került a földre. Később a Németvölgyi temetőben pihent,
sokat jártam ki oda, most a Kongresszusi Palota vagy
a Novotel Szálló áll a helyén. Bármilyen város Novoteljéről
eszembe juthat ő így. De hát egy-egy ilyen Novotel nem
olyan ügy mégse. Eszembe jut inkább a Szpéró sírjáról,
ahogy lengenek és üzengetnek a gyomok, a füvek, mint
egy Jékely-versben. Mielőtt Londonba kimentem végre,
Szpéró
halála után, hosszan üldögéltem a Tabán rézsűjén.
Nagyanyám már csak egész kicsi csont vagy por egy óbudai
gyűjtődobozban, a Tandori és a Nádor család dupla-helyén.
(Nádor, azaz Novák volt anyai nagyapám neve. Csak a
Felvidéken,
ahol éltek akkor, valami Novák nevű ember megölt egy
esperest,
és az epresbe dobta, vagy a szénásszekérre rejtette, nem is
tudom, s akkor változtatott nevet a nagyapám. Járt és élt
Amerikában is, a századfordulón volt ez, már épp az is
lehetett
volna, hogy én most amerikai vagyok; de nem, hazajött,
hozott egy nagy ládát, ma is megvan ez az úti láda. Meg
Bronz Medvéim vannak tőle, ott ücsöröghetnének akár
a Dover Street kirakatában.) Onnét, ahol nagyanyámat
eltemettük, egy nagy láda szöveget hoztunk, a háborúbéli
teljes kifosztás stb. ellenértékeként, az ostromért stb.,
ez a láda szög lett a nem-is-tudom-mi. Még most is
van ebből a szögmennyiségből nálunk, és közben a
történelmi
körülmények egyre változtak, változnak, mégse szabadulok
ezektől az én nagyanyám alkalmi-sírhely-és-

koporsószőgeitől.

Különben egyre kuporgunk aprón, játszunk a szőnyegen.

*

Ég áldjon, Szpéró! Ég veled! Autóstart!

Ég vezessen, Vainqueur Kér Anna. Stb. Mármost:

... legközelebb is így indulok el: a République tér, Bastille tér, rue du Faubourg St. Antoine, ott egy nagy sült krumpli, rue Reuilly, Édoué tér, av. Daumesnil. A Le Royal! Egy jó két- pofára-sör, aztán a kopásos tópart, aztán a patak. Ott leülünk, Kazinczékkel, kiterítjük a lepedőnyi lapot, és...

Megyek a Lánchídon, mondom, kerek, halk és visszafogott hangzókkal, mint ahogy a vincennes-i hang szólt: „Tatiana Viennoise ... Vlakowa ... Az ó-t itt kicsit meghúszom ... de ez, nem, ez nem érzékeltethető. Ennek a könyvnek a név-világát mindig, mindig, míg csak élek, élőben kell...

Nem kell semmit – – –

Sose hittem, mondom most, telefonba, messzi valamibe, sose hittem, hogy két lócitrom lesz nekem a végtelenség, a forró vincennes-i porban két egymásba átomló lócitrom. Nevetünk. Jobb híján, mondom ezt, nevetünk rajta, jobb híján. A vonal két végén, mert valaminek lennie kell, ha van ez a vonal, ott ez a két nevetés. Vagy bármi. Aztán

Készült 500 példányban

**Ez a
346
példány**

**ISBN 963 527 122 3
ISSN 0866 – 4220**

Felelős kiadó: a szerző

**900480 Tótfalusi Tannyomda
Felelős vezető: Nagy Lajos igazgató**

Felelős szerkesztő: Tabák András

**Terjedelem: 3,31 A/5 ív
86(4217) Zi – 1246 – 1 9192**